

HANDLÄGGARE, AVDELNING, TELEFON

Mattias Viklund
Avdelningen för marknadsfrågor
08-678 55 00

TeliaSonera AB
Stab Juridik, Regulatoriska frågor
123 86 FARSTA

Saken

Fastställande av särskilda skyldigheter enligt 8 kap. 6 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation för företag med ett betydande inflytande på den svenska marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde.

Post- och telestyrelsens avgörande

Post- och telestyrelsen (PTS) beslutar att ålägga TeliaSonera AB (TeliaSonera), i egenskap av operatör med betydande inflytande på marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde, följande skyldigheter.

1. TeliaSonera förpliktas med stöd av 4 kap. 8 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (EkomL), att tillgodose varje rimlig begäran från annan operatör om bitströmstillträde. Bitströmstillträde innebär fysiskt tillträde till överlämningspunkt, för överlämning av bitströmsaccesser, i anslutning till TeliaSoneras accessnät och transportnät. Tillträdet omfattar de tillhörande installationer som hänger samman med bitströmstillträde, dvs. samlokalisering och tillträde till övriga relevanta installationer. Skyldigheten omfattar dessutom tillträde till driftstödssystem, informationssystem eller liknande funktioner som krävs för att tillgodose syftet med tillträdet, samt tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan nyckelteknik som är nödvändig för tillträde enligt ovan. Sådant tillträde skall tillgodoses utan dröjsmål och utan att ovidkommande villkor ställs upp för tillträdet.
2. TeliaSonera förpliktas med stöd av 4 kap. 11 § EkomL att tillämpa marginalbaserad prissättning (s.k. retail minus) för bitströmstillträde.
3. TeliaSonera förpliktas med stöd av 4 kap. 6 § EkomL att tillämpa icke-diskriminerande villkor för bitströmstillträde.
4. TeliaSonera förpliktas med stöd av 4 kap. 7 § EkomL att årligen och i övrigt på begäran av PTS särredovisa bolagets verksamhet rörande tillhandahållande av

bitströmstillträde samt till myndigheten ge in sin redovisning, inbegripet uppgifter om intäkter från annan.

5. TeliaSonera förpliktas med stöd av 4 kap. 5 § EkomL att i ett referenserbjudande specificera och offentliggöra uppgifter om bitströmstillträde.

Skyldigheterna enligt p. 1-5 specificeras närmare i bilaga 1.

Detta beslut gäller omedelbart.

Bakgrund

PTS har i särskilt beslut fastställt den svenska marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde som en relevant marknad.

I det nämnda beslutet har PTS vidare identifierat TeliaSonera som operatör med betydande inflytande på den svenska marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde.

Enligt bestämmelserna i EkomL ankommer det på PTS att ålägga en eller flera konkurrensskapande skyldigheter på en operatör som har betydande inflytande på en viss marknad. I detta beslut meddelar PTS skyldigheter avseende TeliaSonera.

Utkast till beslut med avseende på denna marknad har varit föremål för samråd enligt 8 kap. 10 och 11 §§ EkomL.

Skäl

1. Tillämpliga bestämmelser

Enligt 8 kap. 6 § EkomL skall den myndighet som regeringen bestämmer fortlöpande analysera de relevanta marknader som har fastställts enligt 5 §. Därvid skall Europeiska gemenskapernas kommissions riktlinjer för marknadsanalys och bedömning av ett företags betydande inflytande på marknaden beaktas. För varje marknad skall det fastställas om det råder effektiv konkurrens.

Om det vid en bedömning enligt första stycket konstateras att det inte råder effektiv konkurrens på en fastställd marknad, skall företag med betydande inflytande på den marknaden identifieras och beslut meddelas om skyldigheter enligt 4 kap. 4 § och 5 kap. 13 och 14 §§.

Om det vid en bedömning enligt första stycket konstateras att det råder effektiv konkurrens på en fastställd marknad, skall skyldigheter som har beslutats med stöd av 4 kap. 4 § och 5 kap. 13 och 14 §§ upphävas. Tidpunkten för upphävande av en skyldighet skall bestämmas med hänsyn till berörda parter intressen.

Enligt 4 kap. 4 § EkomL skall i enlighet med 8 kap. 6 § en operatör, som enligt 8 kap. 7 § har ett betydande inflytande på en viss marknad, åläggas en eller flera skyldigheter som anges i 5 – 12 §§. En sådan förpliktelse skall syfta till att skapa effektiv konkurrens.

En sådan operatör får även i andra fall än som anges i detta kapitel åläggas en skyldighet om tillträde, om det finns synnerliga skäl för det och åtgärden godkänns av Europeiska gemenskapernas kommission.

2. Metodbeskrivning

2.1. *Allmänt om åläggande av skyldigheter*

Av 8 kap. 6 § EkomL följer att om PTS konstaterar att det inte råder effektiv konkurrens på en fastställd marknad, skall myndigheten identifiera företag med betydande inflytande på den marknaden och ålägga dessa företag lämpliga specifika regleringsskyldigheter eller bibehålla eller ändra sådana skyldigheter som redan existerar. Minst en skyldighet skall åläggas för den som har betydande inflytande på en relevant marknad.¹

Enligt 1 kap. 1 § EkomL syftar bestämmelserna i lagen till att enskilda och myndigheter skall få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer och största möjliga utbyte vad gäller urvalet av elektroniska kommunikationstjänster samt deras pris och kvalitet. Syftet skall uppnås främst genom att konkurrensen och den internationella harmoniseringen på området främjas. Samhällsomfattande tjänster skall dock alltid finnas tillgängliga på för alla likvärdiga villkor i hela landet till överkomliga priser.

Vid lagens tillämpning skall särskilt beaktas elektroniska kommunikationers betydelse för yttrandefrihet och informationsfrihet.

Av 1 kap. 2 § EkomL följer att åtgärder som vidtas med stöd av lagen inte får vara mer ingripande än som framstår som rimligt och skall vara proportionella med hänsyn till lagens syfte och de övriga intressen som anges i 1 §.

Enligt förarbetena till EkomL (prop. 2002/03:110 s. 185) åligger det myndigheten att utifrån problemets art välja den mest lämpliga skyldigheten för att uppnå syftet med åtgärden. Åtgärden skall syfta till att skapa effektiv konkurrens. PTS har att utgå från det grundlagsfästa egendomsskyddet (RF 2 kap. 18 §) vid prövningen av vilka skyldigheter som skall förpliktas den som har ett betydande inflytande på en marknad. Regeringsrätten har i det s.k. Barsebäcksmålet (RÅ 1999 ref. 76) formulerat en allmängiltig proportionalitetsprincip som lämpligen bör vara vägledande vid betungande offentlighetsrättsliga ingripanden mot enskilda. I nämnda mål uttalade Regeringsrätten att proportionalitetsprincipen innefattar flera olika krav som rättsordningen ställer på balans mellan mål och medel och mellan motstående intressen. Ingrepp från det allmänna sida mot enskild bör analyseras utifrån aspekterna ändamålsenlighet, nödvändighet och proportionalitet i strikt mening. Ett ingrepp skall således vara lämpligt utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, vara en nödvändig förutsättning för att målet med ingripandet skall kunna uppnås och slutligen vara avvägt på så sätt att nyttan för det allmänna står i rimlig proportion till den skada som ingreppet förorsakar den enskilde.

I nämnda förarbeten, sid. 185, anges bl.a. följande med avseende på vilka hänsyn PTS har att iaktta vid åläggande av skyldigheter:

---

¹ Se prop. 2002/03:110, s. 176 samt kommissionens riktlinjer p. 114.

”I att åtgärden skall vara den lämpligaste ligger att myndigheten skall välja den minst ingripande åtgärden som efter en proportionalitetsavvägning och behovsprövning utifrån de enskilda och de allmänna intressen som står mot varandra, bedöms kunna leda till det önskade resultatet. För att kunna göra en bedömning av vilken åtgärd som är den mest lämpliga måste myndigheten göra en genomlysande konsekvensanalys och redovisa resultatet av de avvägningar som myndigheten gjort i ett motiverat beslut.”

För att skyldigheter skall anses vara proportionella måste de enligt kommissionens riktlinjer för marknadsanalys och bedömning av ett företags inflytande på marknaden i enlighet med gemenskapens regelverk för elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster (riktlinjerna) punkt 118

- ha ett legitimt syfte,
- vara nödvändiga, och
- utgöra det alternativ som är minst betungande för företagen men samtidigt uppnår de överordnade målen.

Reglering av företag med betydande inflytande bör, enligt PTS mening, inte hämma incitament till effektiva investeringar i den verksamhet som regleringen omfattar eller till investeringar i alternativ infrastruktur som är önskvärda ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Regleringen bör syfta till en utveckling mot effektiv konkurrens på lång sikt, på den relevanta marknaden i den mån det bedöms realistiskt, eller på andra marknader PTS fastställt inom området för elektronisk kommunikation.

2.2. *Disposition*

I det följande görs först en översiktlig beskrivning av konkurrensproblemen på marknaden med utgångspunkt i den marknadsanalys som myndigheten gjort i besluten om fastställande av relevant marknad och identifiering av operatör med betydande inflytande. Beskrivningen omfattar även en redogörelse av befintliga skyldigheter, som gäller enligt övergångsbestämmelserna till EkomL, vilka påverkar konkurrenssituationen.

Mot bakgrund av konkurrensproblemen görs därefter en bedömning av vilka ålägganden som krävs för att komma till rätta med konkurrensproblemen och för att uppfylla målen med lagstiftningen. Därefter görs en avvägning av om dessa skyldigheter är lämpliga och proportionerliga. Slutligen följer en samlad bedömning.

3. Översiktlig beskrivning av konkurrensproblemen på marknaden

3.1. *Befintliga skyldigheter*

Den rådande marknadssituationen och konkurrensförhållandena påverkas av den reglering som tillämpas och tidigare tillämpats på den relevanta marknaden. Nu gällande skyldigheter måste därför tas i beaktande vid en bedömning av vilka konkurrensproblem det finns på marknaden och i vilken mån dessa avhjälpas av befintlig reglering eller om befintliga regleringskrav inte motsvaras av ett konkurrensproblem.

Till skillnad från ett antal andra EU-länder har det i Sverige inte funnits någon i lag reglerad skyldighet att tillhandahålla bitströmstillträde. Redan 1999 presenterade PTS ett förslag till lagändring för att det i telelagen skulle införas en skyldighet att tillhandahålla bl.a. bitströmstillträde. Regeringen valde att avvakta med en lagändring med hänvisning till att det ansågs föreligga en konflikt mellan etableringsfriheten enligt 3 kap. 1 § Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) och en skyldighet att tillhandahålla bl.a. bitströmstillträde. PTS föreslog 2002 återigen en lagändring i syfte att åstadkomma en skyldighet för operatörer med betydande inflytande att tillhandahålla bitströmstillträde. YGL har med anledning av LLUB-förordningen genomgått en översyn och är sedan den 1 januari 2003 ändrad så att bl.a. ålägganden avseende bitströmstillträde inte längre kan anses stå i konflikt med den grundlagsfästa etableringsfriheten.

3.2. Bitströmstillträde

I PTS beslut med diarienummer 04-6949/23, a om fastställande av den svenska marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde har PTS analyserat marknaden och funnit att TeliaSonera har en marknadsandel på denna marknad om drygt 78 procent.

Det finns flera sätt på vilka bitströmstillträde² kan användas för att möjliggöra tillhandahållande av tjänster i slutkundsledet. Företag efterfrågar bland annat olika former av datakommunikationstjänster och Internetaccess, medan hushåll i dagsläget framför allt efterfrågar Internetaccess.

I PTS publikation Svensk telemarknad 2003³ konstateras att marknaden för Internetaccess befinner sig i en period av stor förändring och att denna förändring är tydligt förknippad med övergången från uppringd anslutning till fast anslutning. Konkurrensen på marknaden för Internetaccess har fram till nu varit relativt god, men i och med en stegvis övergång till fasta anslutningar har kontrollen över accessnäten tydligt ökat i betydelse.

När det gäller uppringd anslutning till Internet kan det konstateras att tillgången till samtrafik för telefoni historiskt sett har varit en starkt bidragande orsak till den framväxande konkurrensen. Även operatörer som saknar omfattande accessnät har kunnat erbjuda tjänster till slutanvändarna. I takt med att slutkunderna i allt högre utsträckning har efterfrågat högre överföringshastigheter har uppringd anslutning till Internet blivit ett mindre attraktivt alternativ, eftersom denna anslutningsform inte medger högre överföringshastigheter. Denna begränsning medför att uppringd anslutning till Internet inte kan kategoriseras som tillgång till bredband.

För att kunna tillhandahålla bredbandstillträde för slutkunder krävs tillgång till infrastruktur i annan omfattning än för uppringd Internetaccess. Endast den

² *Bitströmstillträde* innebär fysiskt tillträde till s.k. bitströmsaccesser via s.k. överlämning av dessa accesser. En *bitströmsaccess* är en kundunik access, fysiskt eller logiskt separerad från andra förbindelser, med en given kvalitet från slutkunden fram till den punkt där accessen överlämnas till grossistkunden. *Överlämning* innebär att grossistkunden får tillträde till bitströmsaccessen via en överlämningspunkt. *Överlämningspunkten* är en transportnätport på en lokal telestation (i anslutning till accessnätet) eller en port på en transportnätstnod.

³ Svensk telemarknad 2003 - PTS-ER-2004:24.

operatör som förfogar över eller har beviljats tillträde till ett accessnät kan erbjuda tjänsten. Som en konsekvens av att kontroll över accessnäten har ökat i betydelse är konkurrensen på marknaden för Internetaccess med fast anslutning mer begränsad än för uppringd Internetaccess. I publikationen Svensk telemarknad 2003 påpekas att detta förhållande är särskilt tydligt när det gäller de olika DSL-formerna,⁴ eftersom dessa använder sig av TeliaSonerars rikstäckande metallbaserade accessnät.

Konkurrenssituationen påverkas således i mycket hög utsträckning av tillgången till den flaskhalsresurs som accessnät utgör. Den operatör som vill etablera sig på denna marknad måste göra omfattande egna investeringar och marknaden präglas av betydande stordrifts- och samproduktionsfördelar.

En operatör som vill tillhandahålla bredband till slutkunder har i dagsläget, utöver att etablera egen accessnätsinfrastruktur, två huvudalternativ som erbjuds via TeliaSonerars rikstäckande metallbaserade accessnät. Ett alternativ är att söka tillträde till konventionella metallbaserade abonnentledningar, s.k. local loop unbundling (LLUB). Denna form av tillträde utgör en egen relevant marknad,⁵ skild från den nu aktuella marknaden för bredbandstillträde i form av bitströmstillträde. Allt fler operatörer har under senare tiden nyttjat LLUB för att tillhandahålla xDSL-produkter⁶ till såväl slutkunder som grossistkunder. De bredbandsaccesser som realiserats via LLUB står emellertid fortfarande för en liten andel av det totala antal bredbandsaccesser som tillhandahålls grossist- och slutkunder i Sverige.⁷

För att med lönsamhet utnyttja tillträde till konventionella abonnentledningar för att erbjuda bredbandsaccess så krävs skalfördelar i form av exempelvis kundunderlag inom upptagningsområdet för en telestation, etablering av samlokalisering eller egen tekniklokal, samt tillgång till transportnätskapacitet mellan telestationen och operatörens eget nät. Förutsättningarna varierar kraftigt i Sverige beträffande exempelvis antalet slutkunder som ansluts till en telestation och tillgången till kostnadseffektiv transportnätskapacitet. Det har visat sig att investeringar i tillträde baserat på LLUB framför allt sker av operatörer som har omfattande egen infrastruktur och att nyttjandet av LLUB därtill är koncentrerat till stationer med ett geografiskt upptagningsområde som omfattar många slutkunder. Enbart tillträde till konventionella metallbaserade abonnentledningar (LLUB) är därför inte tillräckligt för att säkerställa en tillfredsställande konkurrens på denna marknad.

Ett annat alternativ för operatörer som vill tillhandahålla bredbandsprodukter (t.ex. ADSL⁸) till slutkunder och/eller grossistkunder är att köpa någon av de s.k. återförsäljarprodukter (t.ex. Skanova Bredband ADSL och Skanova Bredband

⁴ DSL är en höghastighetsanslutning mellan telefonstation och slutkund (Eng.: Digital Subscriber Line).

⁵ För reglering av denna marknad, se ärende med dnr 04-6948/23, b.

⁶ xDSL är ett samlingsnamn för olika typer av DSL-produkter (t.ex. ADSL).

⁷ Det ökade nyttjandet av LLUB har medfört att TeliaSonerars andel av den aktuella marknaden har sjunkit något under det senaste året. Den aktuella marknaden utgörs av bitströmsaccesser, varav merparten produceras via TeliaSonerars rikstäckande metallbaserade accessnät. I vissa fall baseras även bredbandsaccesser via andra accessnät på bitströmsaccesser.

⁸ Eng.: Asymmetric Digital Subscriber Line.

ADSL Plus) som TeliaSonera tillhandahåller. Detta är idag det mest använda alternativet bland operatörer som tillhandahåller bredbandsanslutningar till slutkunder via det metallbaserade accessnätet.

Återförsäljarprodukterna kännetecknas av en hög förädlingsgrad, vilket minskar behovet av investeringar i nät och andra faciliteter för de operatörer som köper produkten. I gengäld medför den höga förädlingsgraden att dessa operatörer saknar kontroll över förbindelsen och därmed inte kan differentiera de tjänster som tillhandahålls slutkunderna. Alternativet uppmuntrar inte i sig till infrastrukturinvesteringar.

Att det framför allt är dessa typer av återförsäljarprodukter som köps av operatörerna får framför allt ses som en följd av omfattningen av nuvarande produktutbud på marknaden. TeliaSonera tillhandahåller inte s.k. bitströmstillträde som motsvarar de slutkundsprodukter som efterfrågas på marknaden.⁹ Det bör här noteras att TeliaSonera efter den 15 december 2004 inte kommer att bygga ut några nya telestationer för Skanova Bredband ADSL och Skanova Bredband ADSL Plus, med undantag av de telestationer som byggs ut inom ramen för s.k. infrastrukturkommuner.¹⁰ De s.k. återförsäljarprodukterna kommer att omfatta ett mindre geografiskt område och färre anslutningshastigheter än TeliaSoneras slutkundserbudanden och blir således i mindre grad än tidigare ett alternativ för operatörer som vill tillhandahålla ADSL-produkter till slutkunder.

Det skall dock nämnas att TeliaSonera i dagsläget tillhandahåller bitströmstillträde i form av produkten Skanova ADSL ATM.¹¹ I produkten ingår ADSL-accessutrustning och ATM-nät, men till skillnad från återförsäljarprodukterna ingår inte de moment i förädlingskedjan som möjliggör Internetaccess. Denna form av bitströmstillträde kan emellertid inte direkt jämföras med återförsäljarprodukterna; bland annat bygger Skanova ADSL ATM på fullt tillträde till konventionella abonnentledningar, medan återförsäljarprodukterna bygger på delat tillträde.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att avsaknaden av bitströmstillträde, som motsvarar de slutkundsprodukter som efterfrågas på marknaden, medför att operatörerna är hänvisade till alternativ som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv inte medför ett optimalt nyttjande av de resurser som finns att tillgå i form av transportnät och alternativ infrastruktur och som därtill inte ger incitament till infrastrukturinvesteringar i områden där sådana faktiskt skulle vara kommersiellt gångbara om bitströmstillträde tillhandahölls.

---

⁹ De s.k. återförsäljarprodukterna kan däremot sägas vara grossistprodukter som motsvarar de efterfrågade slutkundsprodukterna. Operatörer köper i princip en produkt som är tekniskt färdig att lanseras på slutkundsmarknaden och de kostnader som tillkommer är t.ex. kostnader för marknadsföring, kundservice etc. En bitströmsprodukt som motsvarar de efterfrågade slutkundsprodukterna skulle fungera på samma sätt, men eftersom en sådan bitströmsprodukt inte skulle vara helt tekniskt färdig för slutkundsmarknaden så skulle tillkommande kostnader för operatören (förutom ovan nämnda kostnader i detaljistledet) t.ex. kunna bestå i vissa tekniska komponenter, såsom kostnader för drift och underhåll av egna nätresurser.

¹⁰ Enligt Skanovas nyhetsbrev per den 16 september 2004.

¹¹ ATM är en förmedlingsteknik som transporterar tal-, data- och bildinformation i digital form i transportnät (Eng.: Asynchronous Transfer Mode).

Nedan beskrivs ett antal konkurrensproblem som enligt PTS bedömning är en följd av konkurrenssituationen på marknaden och som dessutom är möjliga att komma tillrätta med genom konkurrensskapande förhandsreglering. Konkurrensproblemen, av såväl faktisk som potentiell karaktär, är en följd av de speciella förhållanden som råder på den aktuella marknaden.

Ett särdrag på den aktuella marknaden är att TeliaSonera ensam har kontroll över tillträdet till det rikstäckande metallbaserade accessnätet. Detta utgör i sig ett strukturellt problem, då TeliaSonera i kraft av sin kontroll över tillträdet, i frånvaro av förhandsreglering kan agera oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och i sista hand av konsumenterna. Mot bakgrund härav föreligger risk för att TeliaSonera, i avsaknad av prisreglering, kan ta ut överpriser eller tillämpa prispress på ett sätt som missgynnar andra aktörer och i sista hand slutanvändarna.

Införande av sektorsspecifik förhandsreglering möjliggör detaljerade och för ändamålet särskilt anpassade ingripanden för att åtgärda typiska och potentiella problem på ett sätt som fastslår förutsägbara spelregler för hela marknaden. Vid införande av sådan sektorsspecifik reglering är det av största vikt att regleringsmyndigheten beaktar såväl specifika konkurrensproblem som de samhällsekonomiska konsekvenserna av regleringen, exempelvis dess möjligheter att påverka framväxandet av en infrastrukturbaserad konkurrens.

Ett generellt problem på den aktuella marknaden är, som nämns ovan, att de produkter som slutkunderna framför allt efterfrågar inte kan tillhandahållas av operatörer på ett sätt som medger ett optimalt utnyttjande av tillgängliga resurser. I dagsläget är LLUB ett gångbart alternativ för en del operatörer, men denna form av tillträde kräver som tidigare nämnts stora investeringar och därtill tillgång till betydande infrastruktur. För operatörer som saknar tillgång till infrastruktur kan de s.k. återförsäljarprodukterna vara det kommersiellt mest rimliga alternativet.

För de operatörer som har viss tillgång till infrastruktur och som vill ha möjligheten att differentiera de tjänster som tillhandahålls slutkunderna saknas däremot för närvarande alternativ som möjliggör ett optimalt utnyttjande av tillgängliga resurser. Det nu tillgängliga bitströmstillträdet kan inte betraktas som ett rimligt alternativ till återförsäljarprodukterna, då priset på återförsäljarprodukterna är lägre än priset på nämnda bitströmstillträde. Det ter sig rimligt att priset för ett bitströmstillträde som motsvarar de slutkundsprodukter som efterfrågas på marknaden är lägre än priset för mer förädlade grossistprodukter, såsom återförsäljarprodukterna.

PTS bedömning är således att det på den aktuella marknaden finns ett stort behov av en bitströmsprodukt som är utformad med hänsyn till de övriga grossistprodukter som erbjuds på marknaden och till den efterfrågan som finns i slutkundsledet. En sådan produkt skulle tjäna som ett komplement och alternativ till de mindre förädlade LLUB-produkter som erbjuds på marknaden.

Det krävs härvidlag att den köpande operatören får tillträde på en nätnivå där stordriftsfördelar inte utgör ett etableringshinder. Som beskrivs ovan är etableringen av transportnätskapacitet förenad med skalfördelar. Operatören

måste etablera transportnätets kapacitet till varje enskild telestation och är i många fall hänvisad till TeliaSonera som enda tillgängliga leverantör. För att operatörer skall kunna utnyttja bitströmstillträde med lönsamhet krävs att bitströmsaccesserna från ett större geografiskt upptagningsområde kan överlämnas i en punkt.

Utöver det faktum att avsaknaden av bitströmsprodukter som motsvarar efterfrågan hos slutkunderna i förlängningen medför att slutkunderna inte tillhandahålls ett så stort urval och prisvärt utbud som det finns möjlighet till, leder den nuvarande situationen även till andra problem på marknaden.

Avsaknaden av bitströmstillträde som motsvarar de slutkundsprodukter som efterfrågas, med konsekvensen att många operatörer ser återförsäljarprodukterna som det enda alternativet för att tillhandahålla bredbandsaccess till slutkunder, leder till en utbredning av marknadsmakt där exempelvis konkurrensen för tillhandahållande av IP-kapacitet äventyras. Genom att TeliaSonera genom sin prissättning gör det mer förmånligt för operatörer att köpa en produkt som inkluderar IP-kapacitet, försvinner en betydande del av det potentiella kundunderlaget för andra leverantörer av IP-kapacitet. De ovan beskrivna förhållandena leder även till risk för överprissättning och till att kläeffekter kan uppstå.

En ytterligare omständighet som försvårar konkurrensituationen är att TeliaSonera, för att tillhandahålla produkter med insatsvaran bitströmsaccess till sina konkurrenter, uppställer ett krav på att slutkunden tecknar telefonabonnemang med TeliaSonera. Ett sådant krav leder till utbredning av TeliaSoneras marknadsmakt då villkor av detta slag försvårar möjligheten att använda mer effektiv teknik för att erbjuda tillträde till telefonnät och telefonitjänster.

Priset är en avgörande faktor för utnyttjandet av bitströmstillträde, men påverkar även incitamenten för investeringar i alternativ infrastruktur. En operatör som står i valet mellan att, å ena sidan, köpa en mindre förädlad produkt och själv vidareförädla den med investeringar i egen infrastruktur och, å andra sidan, köpa produkten i dess mera förädlade form, kommer att välja det alternativ som är förenat med lägst kostnader och störst möjligheter till vinst. Vidare kan felaktigt utformade villkor leda till ett överutnyttjande, alternativt underutnyttjande, av det metallbaserade accessnätet, vilket i sig kan leda till samhällsekonomisk ineffektivitet. Det är vid utformningen av en tillträdesprodukt av stor vikt att tillse att en reglerad bitströmsprodukt inte försämrar förutsättningarna för de aktörer som verkar på andra delar av den förädlingskedja som beskrivits ovan.

3.3. *Sammanfattning av konkurrensproblemen*

Konkurrensproblemen på den aktuella marknaden grundar sig främst i den begränsade tillgången på alternativ accessinfrastruktur som kan nyttjas för att erbjuda tjänster motsvarande bitströmstillträde. Möjligheterna till framväxande konkurrens försvåras av att marknaden präglas av betydande stordrifts- och samproduktionsfördelar. PTS bedömer att de förhållanden som råder på marknaden i förlängningen medför att slutkunderna inte tillhandahålls ett så stort urval och prisvärt utbud som det finns möjlighet till. De ovan beskrivna

förhållandena medför en risk för överprissättning eller klämeffekter på marknaden. PTS ser även allvarligt på risken för utbredning av marknadsområde som påverkar konkurrensen för tillhandahållandet av IP-kapacitet, något som kan snedvräta konkurrensen för sådant tillhandahållande. Det förhållandet att TeliaSonera, för att tillhandahålla produkter med insatsvaran bitströmsaccess till sina konkurrenter, uppställer ett krav på att slutkunden tecknar telefonabonnemang med TeliaSonera hindrar framväxten av effektivare konkurrerande infrastruktur. PTS bedömer att dessa konkurrensproblem, i avsaknad av förhandsreglering, kommer att bestå åtminstone under den tid som löper fram till nästa marknadsöversyn.

4. PTS bedömning

4.1. *Skyldigheter i förhållande till konkurrensproblemen*

Mot bakgrund av de konkurrensproblem som finns på marknaden bedömer PTS att en marknad utan förhandsreglering skulle kunna få mycket negativa konsekvenser för konkurrensen och för slutkunderna med stor risk för överprissättning och olika typer av kopplingsförbehåll. Bitströmsaccess är en insatsvara vid erbjudande av Internetaccess och datakommunikationstjänster till såväl företag och hushåll. PTS redogör nedan för vilka ålägganden myndigheten anser nödvändiga för att komma till rätta med identifierade konkurrensproblem och för att uppnå de övergripande målen med lagstiftningen på detta område. Målen är att enskilda och myndigheter skall få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer och största möjliga utbyte vad gäller urvalet av elektroniska kommunikationstjänster samt deras pris och kvalitet. Dessa uppnås genom att konkurrensen och den europeiska harmoniseringen främjas. Syftet med nedan redovisade skyldigheter är att uppnå en fungerande konkurrens och att slutkunderna får största möjliga utbyte av de produkter och tjänster som är beroende av bitströmsaccess som insatsvara.

4.1.1 *Tillträde*

Enligt 4 kap. 8 § EkomL får en operatör som avses i 4 § förpliktas att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av nät och tillhörande installationer i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. En sådan skyldighet kan avse att operatören skall

1. ge annan tillträde till specificerade nätdelar och tillhörande installationer,
2. förlänga ett redan beviljat tillträde till tillhörande installationer,
3. erbjuda andra operatörer specificerade tjänster för återförsäljning,
4. bevilja tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan nyckelteknik som är nödvändig för samverkan mellan tjänster,
5. erbjuda samlokalisering eller andra möjligheter till gemensamt utnyttjande av tillhörande installationer,
6. erbjuda specificerade tjänster som krävs för att säkerställa samverkan mellan tjänster ända fram till slutanvändarna,
7. erbjuda tillträde till driftstödssystem eller liknande funktioner som krävs för att garantera en sund konkurrens när det gäller tillhandahållande av tjänster, eller
8. bedriva samtrafik eller i övrigt vidta åtgärder så att nät eller tillhörande installationer kan förbindas.

I 4 kap. 10 § EkomL anges att vid tillämpning av 8 § skall särskilt beaktas

1. den tekniska och ekonomiska bärkraften för användning och installation av alternativa nätdelar eller tillhörande installationer, med hänsyn tagen till marknadsutvecklingen samt art och typ av samtrafik och andra former av tillträde,
2. den tillgängliga kapaciteten,
3. de risker som nyinvestering medför för ägaren till nät eller tillhörande installationer,
4. behovet av att värna konkurrensen på lång sikt,
5. berörda immateriella rättigheter,
6. intresset av gränsöverskridande tjänster inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, och
7. nätets funktion och tekniska säkerhet.

Syftet med att ålägga skyldigheter rörande bitströmstillträde på grossistnivå är att detta på sikt skall ge upphov till en hållbar konkurrens också på slutkundsnivå, till gagn för slutanvändarna.

PTS har i föregående avsnitt behandlat konkurrenssituationen på den aktuella marknaden och gjort bedömningen att avsaknaden av ett reglerat bitströmstillträde, som motsvarar de bredbandsprodukter som efterfrågas av slutkunderna, i förlängningen medför att slutkunderna inte ges tillgång till ett så stort urval och prisvärt utbud som det finns möjlighet till.

Omfattningen och utformningen av de offentligrättsliga ingripanden som syftar till att stimulera konkurrensen på marknaden för bredbandstillträde, bör enligt PTS anpassas med hänsyn till de regleringsalternativ avseende tillträde som EkomL medger.

En möjlig regleringsansats vore att TeliaSonera endast åläggs en skyldighet att tillhandahålla tillträde till konventionella abonnentledningar av metall (LLUB). Denna skyldighet har emellertid inte medfört någon avsevärd ökning av konkurrensen på marknaden för bredbandstillträde i form av bitströmstillträde trots ett ökat nyttjande av LLUB under det senaste året.¹² Som PTS redan konstaterat är etablering av bitströmstillträde förenat med skalfördelar, varför nuvarande utnyttjande av LLUB, i syfte att tillhandahålla slutkunds- och grossistprodukter baserade på bitströmsaccesser, främst är koncentrerat till stationer med ett geografiskt upptagningsområde som omfattar många slutkunder.

PTS bedömer att skyldigheten att tillhandahålla tillträde till konventionella abonnentledningar inte är tillräcklig för att stimulera konkurrensen på marknaden för bredbandstillträde i form av bitströmstillträde.¹³ Etableringen av erforderlig infrastruktur för att förädla tillträde till konventionella abonnentledningar till ett

¹² TeliaSoneras andel av totalt antal producerade bitströmsaccesser i december 2002 var drygt 78 procent.

¹³ PTS anser att möjligheten för andra operatörer att få tillträde till konventionella abonnentledningar av metall och tillhörande installationer, även fortsättningsvis är en viktig förutsättning för framväxten av infrastrukturell konkurrens i takt med att alternativ, mer kostnadseffektiv, teknik finns tillgänglig.

bredbandstillträde är kostsam och förutsätter utnyttjande av stordriftsfördelar, vilket en nyetablerad operatör vanligtvis inte har tillgång till. Detta är en anledning till att tillträde i form av konventionella abonnentledningar endast medfört en ökad konkurrens inom vissa geografiska områden.

Ett annat alternativ är således att (utöver LLUB) ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla tillträde på en nivå högre upp i förädlingskedjan, där stordriftsfördelar inte utgör ett etableringshinder.

I det förslag till lagändring som gavs in till regeringen 1999 gjorde PTS överväganden avseende en reglering av ett förädlad bitströmstillträde. Förädlad bitströmstillträde omfattar, utöver själva bitströmstillträdet, bland annat autentiseringsfunktioner och IP-kapacitet och kan likställas med de återförsäljarprodukter som TeliaSonera i dagsläget tillhandahåller sina grossistkunder. Om denna produkt skulle omfattas av en reglering skulle det innebära ett krav på TeliaSonera att tillhandahålla funktioner och tjänster som idag tillhandahålls av andra leverantörer. En sådan reglering skulle i nuläget, enligt PTS mening, riskera att få negativa konsekvenser, eftersom den skulle kunna leda till en försämring av konkurrensen beträffande tillhandahållandet av IP-kapacitet. PTS anser därför att en reglering av mera förädlad bitströmstillträde är alltför ingripande och mera långtgående än vad som krävs för att åtgärda de konstaterade konkurrensproblemen.

Ett tredje alternativ är att ålägga en skyldighet som enligt PTS bedömning i dagsläget är mer ändamålsenlig och välavvägd i förhållande till konkurrensproblemen, nämligen en skyldighet att tillhandahålla bitströmstillträde.

I PTS beslut avseende fastställande av marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde och identifiering av företag som har betydande inflytande på den relevanta marknaden (dnr. 04-6949/23, a) konstateras att med bitströmstillträde avses att en grossistkund, av den operatör som förfogar över ett accessnät, hyr en komplett tjänst för överföring av bredband mellan en nätnod och slutkunden. Grossistkunden får därmed tillgång till en logisk förbindelse i form av en digital anslutning och behöver inte investera i accessutrustning för överföring av bredband till slutkunden.

Bitströmstillträde är, enligt PTS mening, att betrakta som en ren transmission för dataöverföring. Bitströmstillträde innefattar, enligt den definition som PTS ger denna produkt, därmed inte exempelvis extratjänster i form av tilldelning av IP-nummer och inloggningshjälp.¹⁴ De återförsäljarprodukter som tillhandahålls av TeliaSonera och som innefattar nämnda extratjänster är därför inte att betrakta som bitströmstillträde.

PTS bedömning är att det mot bakgrund av den beskrivna marknadssituationen är ändamålsenligt att ålägga TeliaSonera en skyldighet att tillhandahålla ett tillträde som således utgör en mer förädlad tillträdesform än LLUB, men en mindre förädlad tillträdesform än de återförsäljarprodukter som för närvarande saluförs

---

¹⁴ Konkurrensen i accessnätet – situationen och förslag till åtgärder, 2 maj 2002, PTS-ER-2002:8, ISSN-1650-9862, s 16.

på marknaden. Ett sådant tillträde – bitströmstillträde - får således funktionen av ett komplement såväl som ett alternativ till LLUB.

För att en operatör skall kunna erbjuda en slutkund bredbandstillträde baserat på bitströmstillträde krävs att operatören får tillträde till en överlämningspunkt där operatörens eget nät ansluts till TeliaSonerans nät. Denna överlämningspunkt kan, beroende på grossistkundens förutsättningar, finnas i direkt anslutning till TeliaSonerans accessnät eller i anslutning till TeliaSonerans transportnät.

PTS bedömer att det är nödvändigt att TeliaSonerans grossistkunder, utöver tillträde till en överlämningspunkt i anslutning till accessnätet även, när så är nödvändigt och rimligt, bör kunna få tillträde till överlämningspunkter i anslutning till TeliaSonerans transportnät. PTS gör denna bedömning av följande skäl.

Transporten av bitströmsaccesser¹⁵ fram till den överlämningspunkt som ligger i anslutning till accessnätet är förenad med skalfördelar och efterfrågan på transport av bitströmsaccesser kommer att variera, beroende på de volymer av sådana accesser som en operatör köper. Om en möjlighet för andra operatörer att få tillgång till transport av bitströmsaccesser inte omfattades av tillträdesskyldigheten skulle det innebära ett etableringshinder för köpare av bitströmstillträde. För att undanröja detta etableringshinder skall TeliaSonera förpliktas att, förutom att på rimlig begäran från annan operatör tillhandahålla tillträde till överlämningspunkt i anslutning till accessnätet, även tillgodose varje rimlig begäran om tillträde till överlämningspunkt i anslutning till TeliaSonerans transportnät. Vid dessa överlämningspunkter sker överlämning av bitströmsaccesser. Denna skyldighet innebär i praktiken att TeliaSonera ger andra operatörer tillträde till överlämningspunkter i anslutning till TeliaSonerans transportnät och därigenom upplåter nätkapacitet åt dessa operatörer genom transporten av förbindelsen via transportnät och accessnät ända fram till slutkunden.

PTS har ännu inte analyserat marknaderna för terminerande avsnitt av hyrda förbindelser i grossistledet respektive trunkavsnitt av hyrda förbindelser i grossistledet. I kommissionens förklarande memorandum till rekommendation om relevanta marknader uttalar emellertid kommissionen följande i avsnitt 3.3:

”För att avhjälpa bristen på effektiv konkurrens på en fastställd marknad, kan det vara nödvändigt att införa flera skyldigheter för att uppnå en övergripande lösning. Exempelvis kan det ofta vara så att angränsande eller besläktade korrigeringsåtgärder tillämpas inom tekniska områden som en del av den generella skyldighet som är inriktad på att komma till rätta med betydande inflytande på den marknad som är föremål för analys. Om man anser att det krävs bestämda korrigerande åtgärder inom ett snävt avgränsat tekniskt område är det därför inte nödvändigt eller lämpligt att fastställa varje tekniskt område som en relevant marknad för att införa skyldigheter inom de aktuella områdena. Ett exempel är när en

¹⁵ Transport av bitströmsaccesser innebär egentligen inte att själva accessen – förbindelsen – transporteras. Vad som sker är att den tillträdande operatören använder TeliaSonerans transportnät i syfte att kunna få tillträde till en överlämningspunkt, för överlämning av bitströmsaccessen, i anslutning till transportnätet istället för accessnätet.

skyldighet att ge tillträde till accessnät kompletteras med därmed besläktade skyldigheter att ge tillträde till anläggningar där samlokalisering tillämpas”.

Beträffande grossistmarknaden för bredbandstillträde i form av bitströmstillträde är möjligheten att erhålla överlämning av bitströmsaccesser i anslutning till transportnätet nödvändig i förhållande till konkurrensproblemet. Att denna anslutning utgörs av nätkapacitet, en tjänst som i och för sig analyseras på en annan grossistmarknad men som i detta fall utgör ett avgränsat tekniskt område, utgör, mot bakgrund av vad kommissionen ovan uttalat, inget hinder mot att ålägga skyldighet att tillhandahålla sådan anslutning för att lösa problem på andra marknader.

PTS bedömning av omfattningen på bitströmstillträde får därmed till följd att köparna av tillträdet ges möjlighet att differentiera sina erbjudanden till slutkunderna, eftersom en separat förbindelse med en given kvalitet kan etableras från slutkunden fram till den nätanslutningspunkt där accessen överlämnas till grossistkunden. Denna möjlighet är, enligt PTS bedömning, en viktig förutsättning för en utveckling av konkurrensen på lång sikt. Möjligheten att differentiera erbjudanden är större när överlämningen sker i anslutning till accessnätet.

På privatkundsmarknaden för ADSL-produkter marknadsför TeliaSonera idag slutkundsprodukter under namn som ”Telia Bredband 250”, ”Telia Bredband 500”, ”Telia Bredband 2000” och ”Telia Bredband 8000”. PTS bedömning är att TeliaSoneras erbjudande av produkter för bitströmstillträde skall motsvara åtminstone nämnda slutkundsprodukter.

PTS reglering av bitströmstillträde medför en större valmöjlighet för tillträdande operatörer jämfört med om bitströmstillträde vore utformat som en enhetlig produkt med överlämning enbart i anslutning till transportnätet.

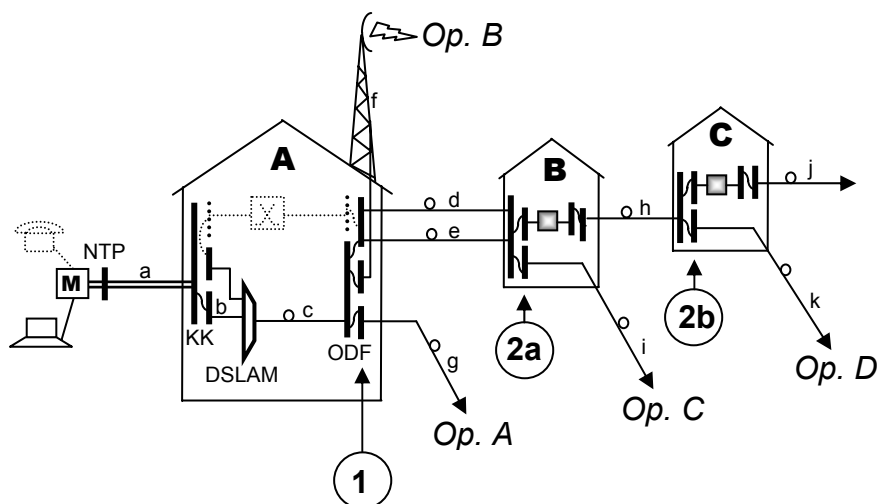
Ett syfte med regleringen av elektroniska kommunikationer är att denna skall främja effektiv konkurrens på de marknader som bedöms ha sådana egenskaper att förhandsreglering är motiverad. När TeliaSoneras förfogande av transportnät inte längre ger upphov till sådana skalfördelar att TeliaSonera kan agera oberoende av sina konkurrenter finns således möjlighet att begränsa regleringen till att enbart omfatta överlämning av bitströmsaccesser i anslutning till accessnätet.

I figuren nedan illustreras, rent tekniskt, hur TeliaSoneras tillträdesskyldighet är utformad.¹⁶ För operatörer med tekniska möjligheter att få tillträde till överlämning av bitströmsaccesser i anslutning till accessnätet kan således denna

---

¹⁶ Vid en jämförelse med den modell för bitströmstillträde som presenterats av ERG (se ERG:s s.k. Common Position Bitstream Access, av den 2 april 2004, på <http://erg.eu.int>), vilken inkluderar en beskrivning av de möjliga gränsdragningar som kan göras, kan det konstateras att PTS modell till viss del skiljer sig från ERG:s modell så till vida att PTS modell är teknikneutral. De tillträdesformer som PTS beskriver i beslutsutkastet motsvarar tillträde på en logisk nätnivå som relaterar till nätnivå 1 och 2 i ERG:s modell.

överlämning ske i direkt anslutning till TeliaSonerars DSLAM-utrustning.¹⁷ För operatörer med mer begränsade nätresurser sker överlämningen av bitströmsaccesser vid överlämningspunkt i anslutning till TeliaSonerars transportnät. Överlämningspunkterna är s.k. korskopplingar för optiska fiberförbindelser (ODF¹⁸) eller motsvarande för andra typer av förbindelser. I figuren illustreras också hur operatörer med olika tekniska lösningar (t.ex. radiolänkutrustning) kan få tillgång till bitströmstillträde.

A	Utrymme där accessnätet (parkabel av metall) till slutkund börjar, samt transportnät till B börjar	a	Accessnät mellan slutkund och korskoppling (parkabel av metall)
B	Utrymme där transportnät från A slutar, samt transportnät till C börjar	b	Parkabel (av metall) mellan korskoppling och DSLAM
C	Utrymme där transportnät från B slutar, samt transportnät till vidare förbindelser börjar	c	Optisk fiber mellan DSLAM och optisk korskoppling, ODF
1	Överlämningspunkt i direkt anslutning till DSLAM	d, e	Transportnät, optisk fiber, mellan utrymmen A och B
2a	Överlämningspunkt via transportnät (kortare sträcka)	f	Transportnät via alternativoperatör B, radiolänk
2b	Överlämningspunkt via transportnät (längre sträcka)	g, i, k	Transportnät via alternativoperatörers optiska fibrer
		h, j	Transportnät mellan B och C samt till vidare förbindelser

För transport av bitströmsaccesser mellan TeliaSonerars överlämningspunkt och den begärande operatörens nät krävs nätkapacitet som kan tillhandahållas av

¹⁷ DSLAM-utrustning är utrustning för bredbandsöverföring i lokalstationen. DSLAM-utrustningen koncentrerar flera anslutningar till en kraftfullare förbindelse till transportnätet. (Eng.: Digital Subscriber Line Access Multiplexer).

¹⁸ Eng.: Optical Distribution Frame.

TeliaSonera eller annan operatör. Överlämningspunkter kan vara belägna i anslutning till TeliaSoneras accessnät eller i anslutning till TeliaSoneras transportnät beroende på operatörens begäran. För att alternativ infrastruktur skall kunna nyttjas krävs i vissa fall inplacering av ODF eller annan transmissionsutrustning i anslutning till TeliaSoneras överlämningspunkt. Det är av vikt att TeliaSonera inte på ett otillbörligt sätt kan utnyttja sin marknadsmakt på marknaden för bredbandstillträde i grossistledet för att påverka konkurrensen för tillhandahållande av nätkapacitet.

Det är enligt PTS bedömning nödvändigt att TeliaSonera i samband med en begäran om bitströmstillträde tillgodoser varje rimlig begäran om samlokalisering av ODF eller annan transmissionsutrustning i anslutning till överlämningspunkt för bitströmsaccesser i TeliaSoneras nät. Under förutsättning att operatören använder transmissionsutrustningen, i ett av TeliaSonera tillhandahållet utrymme, för det specifika ändamålet att tillhandahålla bredbandstillträde i form av bitströmstillträde kan operatören i mån av kapacitet även utnyttja sin installerade utrustning för andra ändamål, såsom att tillhandahålla andra tjänster eller att ombesörja tredje parts transport. Samlokaliseringsskyldigheten innefattar också tillträde till kabelförbindelser och övriga relevanta installationer.

Skyldigheten att tillgodose varje rimlig begäran om tillhandahållande av bitströmstillträde inkluderar i förekommande fall skyldighet att tillgodose varje rimlig begäran om nedkoppling av bärfrekvensutrustning för telefoni.

Mot bakgrund av de kundvolymerna som skall hanteras av TeliaSonera och grossistkunderna är det också nödvändigt att grossistkunderna bereds tillträde till de driftstödssystem, informationssystem eller liknande funktioner som krävs för att tillgodose syftet med bitströmstillträdet. Avsaknad av tillträde till driftstödssystem eller informationssystem kan medföra att grossistkunder inte kan tillhandahålla motsvarande servicenivå till sina kunder som TeliaSoneras egen vertikalt integrerade slutkundsorganisation, vilket skulle medföra att konkurrensen snedvrids.

För att överlämning av bitströmsaccess skall komma till stånd och för att operatören som köper bitströmstillträde och säljer detta vidare till slutkund skall kunna identifiera och kontrollera kvaliteten på varje slutkundsaccess krävs att TeliaSonera ger operatören tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan erforderlig nyckelteknik.

PTS bedömer att ett bitströmstillträde enligt det ovan beskrivna möjliggör för operatörer att få tillträde på en nätnivå som inte omfattar mer än vad som är nödvändigt i förhållande till konkurrensproblemen, men är samtidigt tillräckligt omfattande för att inte innebära ett etableringshinder för andra operatörer.

Bitströmstillträde ger dessutom operatörer möjlighet att på lika villkor konkurrera med TeliaSonera över större delen av landet, vilket skapar förutsättningar för hushåll och företag i hela landet att ta del av den ökande konkurrensen. PTS bedömer således att bitströmstillträde är den tillträdesform som bäst kan komma tillrätta med konkurrensproblemen på marknaden.

De operatörer som idag erbjuder bredbandsprodukter till slutkunder har i många fall baserat sin verksamhet och sina erbjudanden på det utbud av återförsäljarprodukter som TeliaSonera tillhandahåller. Sådana operatörer har en befintlig kundbas som måste ombesörjas, även i de fall operatören väljer att köpa bitströmstillträde i stället för återförsäljarprodukten. PTS finner således att TeliaSonera måste medverka till migrering från bolagets existerande grossistprodukter för bredbandstillträde till det reglerade bitströmstillträdet. PTS finner att det är nödvändigt att ett byte av grossistprodukt kan komma till stånd utan avbrott för slutkunden och utan att operatörens relation till slutkunden i övrigt påverkas.

För det fall TeliaSonera inte tillgodoser en begäran om bitströmstillträde, måste det säkerställas att motparten utan dröjsmål underrättas om skälen härför och därigenom har möjlighet att vidta åtgärder som syftar till att få till stånd sådant tillträde. Sådant information möjliggör även en kontroll av att TeliaSonera uppfyller sina skyldigheter. För det fall TeliaSonera inte avser att tillgodose en begäran om bitströmstillträde skall bolaget därför utan dröjsmål upplysa motparten om skälen härför. Skyldigheten för TeliaSonera att tillhandahålla bitströmstillträde innefattar en skyldighet att förhandla med den som önskar få tillgång till bitströmstillträde och att på begäran av motpart lämna ut information som i det enskilda fallet är nödvändig för att överenskommelse skall kunna träffas härom. En förutsättning för att TeliaSonera skall kunna tillhandahålla bitströmstillträde via det metallbaserade accessnätet är att accessen till slutkunden medger att den används för bitströmstillträde. Tillträdesskyldigheten omfattar således inte det fall då den konventionella abonnentledningen av metall till slutkunden inte medger att den nyttjas för bitströmstillträde.

TeliaSonera är inte skyldigt att tillhandahålla tillträde om uppfyllandet av en begäran skulle orsaka en kränkning av en oberoende tredje parts rättigheter. Mot bakgrund av det sagda innefattar skyldigheten att tillhandahålla tillträde endast de fall där det finns en abonnentledning till den, i det specifika fallet, aktuella slutkunden och de fall där det efterfrågade frekvensspektrumet inte nyttjas av TeliaSonera själv eller annan operatör.

Kapacitet för bitströmstillträde är beroende av utbyggnad inom varje lokalt geografiskt område och brist kan uppstå under tidsperioder när efterfrågan varit större än utbyggnaden, eftersom marknaden är under tillväxt. Ett antal av operatörerna som idag köper TeliaSoneras återförsäljarprodukter kommer troligen att övergå till att köpa bitströmstillträde när denna tillträdesform nu blir reglerad, vilket inte påverkar TeliaSoneras tillgängliga kapacitet av bitströmsaccesser. Om överlämning av bitströmsaccesser inte kan ske i anslutning till DSLAM, exempelvis på grund av brist på transportnätsportar, är det rimligt att TeliaSonera tillhandahåller tillträde på en högre nätnivå, vilket innebär överlämning av bitströmsaccesser i anslutning till transportnätet. Någon kapacitetsbrist som resultat av efterfrågan på bitströmstillträde bedömer PTS inte föreligga i förhållande till den tillgängliga kapacitet som TeliaSonera idag är i behov av, i egenskap av den största leverantören av bredbandsaccesser på slutkundsmarknaden och grossistmarknaden.

För det fall TeliaSonera inte avser att tillgodose en begäran om tillträde skall TeliaSonera utan dröjsmål upplysa motparten om de objektiva kriterier som ligger till grund för att begäran inte tillgodoses. Det åligger TeliaSonera att visa att samtliga rimliga möjligheter att tillgodose en begäran är uttömda.

Det krävs att TeliaSonera genom prissättningen på bitströmstillträde får avkastning på investerat kapital och ges utrymme för nyinvesteringar. PTS bedömer inte att tillträdesskyldigheten i sig negativt påverkar den tekniska eller ekonomiska bärkraften för användning eller installation av alternativ infrastruktur.

PTS anser inte att nätets funktion eller tekniska säkerhet skulle äventyras till följd av aktuell tillträdesskyldighet. PTS gör vidare bedömningen att skyldigheten inte innebär något ingrepp i TeliaSonerars immateriella rättigheter.

Bitströmstillträde har varit och är alltså reglerat i ett antal andra länder enligt det EU-gemensamma regelverket. Införandet av en skyldighet att tillhandahålla bitströmstillträde ligger i linje med intresset av tillgång till gränsöverskridande tjänster inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eftersom detta bidrar till en internationell harmonisering.

TeliaSonerans krav på att slutkunden köper telefonabonnemang av TeliaSonera vid tillhandahållande av bredbandstillträde i slutkunds- och grossistledet leder enligt PTS till en risk för utbredning av bolagets marknadsmakt. PTS finner det därför nödvändigt att TeliaSonerans tillhandahållande av bitströmstillträde inte får villkoras med krav på tillhandahållande av andra produkter till köpare eller slutkund. PTS vill dock understryka att bitströmstillträde kan tillhandahållas oavsett om det baseras på delat eller fullt tillträde till konventionella abonnentledningar (se ärende med dnr 04-6948/23, b). En förutsättning för att delat tillträde skall tillhandahållas är att det undre frekvensspektrumet utnyttjas.

I sammanhanget bör noteras att PTS modell för prissättning av delad ledning (se ärende med dnr 02-2257/23) leder till att det för en köpande operatör tillkommer kostnadskomponenter, för kopparförbindelsen, i det fall slutkunden inte köper telefonabonnemang.

PTS finner således att TeliaSonera med stöd av 4 kap. 8 § EkomL skall åläggas skyldighet att tillgodose varje rimlig begäran från annan operatör om bitströmstillträde, på de villkor som anges ovan.

4.1.1.1 Prisreglering av bitströmstillträde

Enligt 4 kap. 11 § EkomL får en operatör som avses i 4 § förpliktas att iaktta kostnadstäckning eller tillämpa kostnadsorienterad eller annan prissättning för specificerade typer av samtrafik och andra former av tillträde. Detta får ske om en marknadsanalys enligt 8 kap. 5 § visar att en brist på effektiv konkurrens innebär att operatören kan ta ut överpriser eller använda prispress på ett sätt som missgynnar slutanvändarna.¹⁹

¹⁹ Det bör i sammanhanget noteras att för att ålägga en prisregleringsskyldighet enligt 4 kap. 11 § EkomL krävs inte att regleringsmyndigheten faktiskt kan konstatera att den aktuella operatören tillämpat överprissättning eller prispress. Generellt kan sägas att det alltid finns ett incitament, och således en potentiell risk, för ett sådant beteende från en operatör som har ett betydande inflytande

En förpliktelse enligt första stycket kan även avse skyldighet för operatören att tillämpa en viss kostnadsredovisningsmetod. En sådan förpliktelse skall förenas med skyldighet att göra en beskrivning av metoden tillgänglig för allmänheten. Kostnadernas huvudkategorier och reglerna för kostnadsfördelningen skall framgå av beskrivningen.

Den som har förpliktats att kostnadsorientera sin prissättning skall visa att priserna är rättvisa och skäliga med hänsyn till kostnaderna och får åläggas skyldighet att justera sina priser.

I 4 kap. 12 § EkomL anges att vid tillämpning av 11 § skall hänsyn tas till den investering som gjorts av operatören. En sådan skyldighet som anges i 11 § skall utformas så att operatören får en rimlig avkastning på kapitalinvesteringen.

De eftersträlvade konkurrensskapande effekterna av skyldigheten att tillhandahålla bitströmstillträde kan omintetgöras om det är möjligt för den som skall tillhandahålla tjänsterna att ta ut överpriser. Utan prisreglering på tillträde som skall tillhandahållas av en vertikalt integrerad operatör som TeliaSonera finns det även risk för att klämeffekter uppstår, det vill säga att priset på grossisttjänsterna och slutkundstjänsterna sätts så att det inte finns utrymme för andra operatörer att konkurrera med TeliaSonera på slutkundsmarknaden. Angivna förhållanden missgynnar naturligtvis andra operatörer på marknaden och även i sista hand slutkunderna.

TeliaSoneras starka ställning på den aktuella marknaden innebär att bolaget kan tillämpa överprissättning eller prispress, vilket i enlighet med vad som ovan anförts missgynnar andra operatörer på marknaden och slutkunderna. TeliaSoneras starka ställning och kontroll över nödvändig infrastruktur kräver därför en prisreglering av bitströmstillträde för att möjliggöra att de övergripande målen med lagstiftningen kan nås, nämligen att enskilda och myndigheter skall få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer och största möjliga utbyte vad gäller urvalet av elektroniska kommunikationstjänster samt deras pris och kvalitet (jfr 1 kap. 1 § första stycket EkomL).

När PTS har att ta ställning till vilken form av prisreglering som skall åläggas beträffande en viss tillträdesform måste myndigheten överväga vilka effekter prisregleringen kan ha på både kort och lång sikt. Effekter av en viss prisreglering bör bedömas utifrån effekter på konkurrensen och slutanvändarnas intressen. Prisregleringen måste också ta hänsyn till att den reglerade operatören ges möjligheter till kostnadstäckning samt att tillräckliga incitament finns för operatörer att investera i ny eller befintlig infrastruktur.

PTS har vid prövningen av tillämplig form av prisreglering bedömt dels marginalbaserad prissättning (s.k. ”retail minus”-prissättning), dels kostnadsorienterad prissättning.

---

på en marknad. Detta uttrycks bl.a. i ERG Common Position on the approach to Appropriate remedies in the new regulatory framework, 23 april 2004, s. 13, där det anges att “When imposing *ex ante* remedies NRAs frequently cannot actually observe a certain type of anti-competitive behaviour but will have to anticipate the appearance of a particular competition problem based on the *incentives* of an SMP undertaking to engage in such a behaviour which in turn will be investigated in the market analysis.”

Marginalbaserad prissättning

En marginalbaserad prissättning innebär att grossistpriset motsvarar slutkundspriset minus en fastställd procentuell marginal. Marginalen utgår från kostnader i detaljistledet hos TeliaSonera eller från kostnader hos den tillträdande operatören. Kostnader i detaljistledet utgör de kostnader som TeliaSonera kan undvika (avoidable costs) när bolaget erbjuder tjänsten på grossistmarknaden i stället för på slutkundsmarknaden. När marginalen beräknas skall det också beaktas om det finns tillkommande eller avgående kostnader i fall då tjänsten som erbjuds på slutkundsmarknaden innehåller komponenter som inte ingår i tjänsten som erbjuds på grossistmarknaden, eller tvärtom. Det är således möjligt att vid en beräkning av priset för grossisttjänsten utgå från priset på en slutkundstjänst som innehåller de nödvändiga komponenterna för en grossisttjänst och därefter från priset exkludera kostnader för detaljistledet samt exkludera eller inkludera kostnader för de nät- och systemkomponenter som inte behövs eller som tillkommer för grossisttjänsten.

När marginalen beräknas med utgångspunkt i TeliaSoneras egna kostnader kommer endast tillträdande operatörer som har förutsättningar att vara minst lika effektiva som TeliaSonera att ha incitament att köpa bitströmstillträde. En sådan reglering ger således effektivitetsincitament hos en tillträdande operatör. Under vissa omständigheter kan det dock vara ändamålsenligt att sätta marginalen med utgångspunkt från kostnader hos den tillträdande operatören för att undvika klämeffekter eller uteblivet inträde. Ett argument för att basera marginalen på kostnader hos den tillträdande operatören är att ett ineffektivt inträde på kort sikt kan uppvägas av fördelar på längre sikt. Ett argument som däremot talar emot att basera marginalen på kostnader hos den tillträdande operatören är att det med en sådan reglering finns risk för att den operatör som tillhandahåller tillträdet inte får täckning för sina relevanta kostnader. Enligt förarbetena till bestämmelsen i 4 kap. 11 § EkomL får en prisreglering med stöd av bestämmelsen inte innebära att ersättningen bestäms lägre än med utgångspunkt från kostnaderna (jfr prop. 2002/03:110 s. 195). Mot bakgrund av detta bör utgångspunkten vid en beräkning av marginalen i en marginalbaserad prissättning vara TeliaSoneras kostnader.

Fördelar med en marginalbaserad prissättning är att den stimulerar konkurrensen på slutkundsmarknaden, eftersom risken för klämeffekter i detaljistledet minskar, och ger tillträdande operatörer förutsägbarhet genom att de i förväg får kännedom om marginalens storlek. Vidare är det, när marginalen väl har beräknats, relativt okomplicerat att fastställa grossistpriserna. När marginalen väl är fastställd skapar således prissättningsmetoden transparens för tillträdande operatörer. Nackdelen med en marginalbaserad prissättning är att den inte är en lämplig metod för att komma till rätta med marknadsmakt på en grossistmarknad. En marginalbaserad prissättning begränsar inte risken för att en operatör med betydande inflytande tar ut ett överpris för en begränsad resurs på slutkundsmarknaden, vilket i sin tur leder till högre grossistpriser. Det bör emellertid i detta avseende beaktas att de skyldigheter som PTS föreslår på marknaden för tillträde i grossistledet till konventionella abonnentledningar av metall och delaccessnät uppbyggda av metallkablar, i syfte att tillhandahålla bredbands- och taltjänster (LLUB) torde minska risken för överprissättning när det gäller bredbandsaccesser.

En marginalbaserad prissättning för bitströmstillträde förutsätter att det finns ett slutkundspris att utgå från när grossistpriset fastställs. Vid bedömningen av om en marginalbaserad prissättning är lämplig för bitströmstillträde är det därför nödvändigt att fastställa om det finns något slutkundspris att ta utgångspunkt i när grossistpriset bestäms. Det kan härvid konstateras att till företaget är bitströmstillträde en insatsvara vid tillhandahållandet av exempelvis datakommunikationstjänster, där det existerar många olika prissättningsmodeller för slutkundstjänsterna. Till hushåll förekommer det i dag flera olika kunderbudanden för bredbandsaccess från TeliaSonera som skiljer sig åt beträffande prestanda, kvalitet och prissättning. Erbjudanden till hushåll marknadsförs under namn som ”Telia Bredband 250”, ”Telia Bredband 500”, ”Telia Bredband 2000” och ”Telia Bredband 8000”. Det kan således konstateras att det finns slutkundspriser att utgå från när en marginalbaserad prissättning för bitströmstillträde fastställs på grossistnivå.

Kostnadsorienterad prissättning

Avsikten med en kostnadsorienterad prissättning är att neutralisera en operatörs möjligheter att ta ut för höga priser eller utöva prispress, eller på annat sätt motverka att effektiv konkurrens uppkommer på den aktuella marknaden. En prisreglering i form av kostnadsorientering innebär att grossistpriset fastställs på basis av TeliaSoneras kostnader, t ex utifrån en FDC-modell (Fully Distributed Cost) baserad på den historiska kostnaden eller nukostnaden, eller utifrån s.k. långsiktig särkostnad (LRIC) baserad på nukostnaden/återanskaffningsvärdet. LRIC-metoden leder till att den operatör som ålagts att tillämpa kostnadsorienterad prissättning för en viss tjänst får täckning för relevanta kostnader, förutsatt att verksamheten bedrivs effektivt. Att modellen utgår från nukostnaden/återanskaffningsvärdet motiveras av att en operatör i en konkurrensutsatt omvärld inte prissätter sina tjänster på grundval av historiska kostnader, utan anpassar sina priser efter den prisnivå som konkurrerande operatörer med modern och effektiv utrustning tillämpar.

PTS har beträffande LLUB-marknaden²⁰ bedömt att ett kostnadsorienterat pris enligt LRIC-metoden är den form av prisreglering som bäst tar hänsyn till de kortsiktiga och långsiktiga överväganden som skall göras utifrån effekter på konkurrensen och slutanvändarnas intressen. På den i detta beslut aktuella marknaden har PTS utvärderat om en skyldighet att tillhandahålla LLUB är tillräcklig i förhållande till de aktuella konkurrensproblemen men funnit att det finns ett behov av att införa en skyldighet att tillhandahålla bitströmstillträde. En skyldighet för TeliaSonera att tillhandahålla bitströmstillträde till ett för högt eller för lågt pris kan emellertid påverka incitamenten för investering på basis av tillträde i form av LLUB och hämma den långsiktiga konkurrensen. PTS anser det angeläget att värna om den framväxande konkurrensen via LLUB eftersom den leder till minskad strukturell dominans. De investeringar som redan gjorts på basis av tillträde i form av LLUB och samlokalisering måste också beaktas när prisregleringen på bitströmsmarknaden fastställs.

---

²⁰ Den svenska marknaden för tillträde i grossistledet (inklusive delat tillträde) till konventionella abonnentledning av metall och delaccessnät uppbyggda av metallkablar, i syfte att tillhandahålla bredbands- och taltjänster (LLUB).

En tillämpning av kostnadsorienterad prissättning enligt LRIC-metoden för bitströmstillträde torde ha den fördelen att priset blir neutralt i förhållande till investeringar i alternativ infrastruktur. Detta är i teoretisk mening möjligt även när det gäller förhållandet till den prisreglering som PTS ålägger på LLUB-marknaden. I praktiken torde emellertid möjligheterna till en högre marginal vid nyttjande av LLUB i förhållande till bitströmstillträde inte uppvägas av de risker som finns förenade med investeringar på basis av tillträde i form av LLUB och samlokalisering. Problemet i detta avseende ligger snarare i tillämpningen av samma modell, än i LRIC-metoden som sådan, vilket i sin tur främst har att göra med den tillträdande operatörens kostnader för att investera i samlokalisering jämfört med SMP-operatörens²¹ kostnader för att uppnå motsvarande funktion. LRIC-metoden utgår från beräkningar av produktionskostnaden för bitström för en effektiv SMP-operatör. Sannolikt kommer produktionskostnaden för bitström på grund av olika fördelar hos SMP-operatören att vara lägre än motsvarande produktionskostnad hos den tillträdande operatören när denne producerar bitström via LLUB och samlokalisering.

PTS gör i nuläget bedömningen att en kostnadsorienterad prissättning för bitströmstillträde sannolikt inte innebär neutrala priser i förhållande till den prisreglering som föreslagits av myndigheten på LLUB-marknaden. En kostnadsorienterad prissättning skulle med andra ord riskera att försvaga tillträdande operatörers incitament att investera i LLUB och samlokalisering, vilket kan hämma den långsiktiga konkurrensen och därmed också i förlängningen vara till nackdel för slutkunderna.

I förhållande till en marginalbaserad prissättning har en kostnadsorienterad prissättning även den nackdelen att den inte begränsar risken för klämeffekter. Under förutsättning att slutkundspriserna inte är reglerade kan en vertikalt integrerad SMP-operatör som TeliaSonera nämligen med en kostnadsorienterad prissättning på grossistnivå sätta slutkundspriserna så låga att en tillträdande operatör på grossistmarknaden inte har någon möjlighet att konkurrera på slutkundsmarknaden.

PTS noterar i sammanhanget den bedömning som har gjorts av regleringsmyndigheten Ofcom (tidigare Oftel), avseende de förhållanden då marginalreglering är att föredra framför prisreglering.²² Ofcom noterar att marginalreglering är lämplig för marknader som ännu inte kännetecknas av väl fungerande konkurrens men där det finns skäl att anta att marknaderna ifråga utvecklas mot ökad konkurrens, dvs. en operatörs marknadsmakt kan komma att minska.

PTS slutsats

Mot bakgrund av ovanstående kan det konstateras att en kostnadsorienterad prisreglering för bitströmstillträde riskerar att medföra att marginalen mellan grossistpriset för tillträde i form av LLUB och bitströmstillträde blir för liten, vilket minskar intresset för LLUB. PTS anser att det är viktigt att det finns incitament för operatörer att investera på basis av tillträde i form av LLUB. Detta

²¹ SMP-operatören är den operatör som har ett betydande inflytande på den aktuella marknaden.

²² Oftel, Direction to resolve a dispute between BT, Energis and Thus concerning xDSL interconnection at the ATM switch, 21 juni 2002, kap. 4.

är viktigt för att värna om konkurrensen på lång sikt, eftersom framväxten av alternativ infrastruktur på sikt leder till minskad strukturell dominans. Det kan vidare konstateras att en kostnadsorienterad prissättning inte begränsar risken för klämeffekter i detaljistledet. Klämeffekter kan utgöra ett betydande inträdeshinder för en tillträdande operatör och är även i förlängningen till nackdel för slutkunderna. Marginalbaserad prisreglering ger i förhållande till en kostnadsorienterad prisreglering en bättre förutsägbarhet av lönsamheten för en tillträdande operatör, vilket enligt PTS bedömning underlättar för inträde på slutkundsmarknaderna.

Det anförda leder till slutsatsen att en kostnadsorienterad prissättning av bitströmstillträde för närvarande inte kan anses vara ändamålsenlig för att komma till rätta med konkurrensproblemen på marknaden.

En marginalbaserad prissättning innebär däremot att bitströmstillträde både blir ett alternativ och ett komplement till LLUB. Operatörer kan då få tillgång till bitströmstillträde i områden där LLUB inte anses vara ett alternativ medan det för områden där LLUB anses vara ett alternativ finns en valmöjlighet för den tillträdande operatören.

PTS bedömer också att en marginalbaserad prissättning för bitströmstillträde är den form av prisreglering som bäst tillvaratar slutkundernas intresse av största möjliga utbyte när det gäller urval av elektroniska kommunikationstjänster samt pris och kvalitet på dessa tjänster. PTS beaktar då särskilt att prisregleringsmetoden begränsar risken för klämeffekter i detaljistledet vilket skapar grund för konkurrens på slutkundsmarknaden.

Vid tillämpningen av marginalbaserad prissättning skall en marginal beräknas. Priset på bitströmstillträde motsvarar priset för den motsvarande slutkundsprodukten minus denna marginal. Utgångspunkten är att marginalen skall sättas med hänsyn till de kostnader som TeliaSonera skulle ha haft i detaljistledet och som är relevanta för att slutkundsprodukten skall realiseras. Dessa kostnader utgörs av de kostnader som TeliaSonera kan undvika när bolaget erbjuder tjänsten på grossistmarknaden i stället för på slutkundsmarknaden.

Marginalen skall beräknas utifrån de kostnader som naturligen ingår i en slutkundsprodukt men som inte behövs för att producera motsvarande produkt på grossistnivå. Det kan t.ex. handla om försäljningsomkostnader, marknadsföringskostnader, kostnader för kundtjänst och kostnader för vissa nät- och systemkomponenter. Vid fastställande av kostnader för nät- och systemkomponenter skall detta ske i enlighet med principer som så långt som möjligt motsvarar de som tillämpas enligt LRIC-metoden.

PTS avser emellertid inte att i detta beslut fastställa den marginal som skall avräknas från slutkundspriset när grossistpriset fastställs, utan denna fråga kommer att vara föremål för myndighetens tillsyn. PTS kommer även inom ramen för tillsyn att fastställa vilka kostnader som skall beaktas när marginalen beräknas.

Vid överlämning i anslutning till TeliaSoneras transportnät kan det tillkomma kostnader för t.ex. relevanta nätkomponenter, vilket kan medföra att priset för

den aktuella produkten, allt annat lika, blir högre jämfört med överlämning i anslutning till DSLAM.

Tillkommande kostnader för samlokalisering beräknas enligt LRIC-metoden (se ärende med dnr 04-6948/23, b).

Beräkningar av engångsavgifter för leverans av grossisttjänster skall utföras med utgångspunkt från de engångsavgifter som tillämpas mot slutkund. När grossistpriset beräknas skall slutkundspriset reduceras med den marginal som är aktuell för det specifika bitströmstillträdet.

TeliaSonera åläggs att inom en månad efter att föreliggande beslut trätt i kraft till PTS inkomma med redogörelse för de kostnadskategorier som anses relevanta för beräkning av marginalen.

Vid eventuell förändring av priser på bitströmstillträde är det av vikt att PTS och berörda parter på marknaden, i förväg, informeras om de nya priserna samt att TeliaSonera till PTS inkommer med det underlag som prisförändringen baseras på. Sådan information skall lämnas senast 60 dagar innan det att prisförändringen avses träda i kraft för att säkerställa en granskning och för att operatörer som köper aktuell produkt skall ha rimlig tid att eventuellt vidta åtgärder med anledning av prisförändringen.

TeliaSonera skall, utöver det underlag som inlämnas till PTS, i samband med publicering av referenserbjudande och i samband med offentliggörande av prisförändringar för allmänheten göra en beskrivning tillgänglig över de kostnader som TeliaSonera kan undvika i detaljistledet (s.k. avoidable cost) vid tillhandahållande av bitströmstillträde. Beskrivningen skall omfatta kostnadernas huvudkategorier och regler för kostnadsfördelning. Av beskrivningen skall det bland annat framgå slutkundspriser och totala kostnader i detaljistledet. För tillkommande och avgående kostnader som skall beräknas enligt LRIC-metodens principer skall den beskrivning som görs tillgänglig för allmänheten i möjligaste mån omfatta den information som tillsänds PTS.

PTS avser att noga följa utvecklingen, i termer av konkurrens och priser, på den aktuella marknaden fram till nästa marknadsöversyn.

PTS som anser att den föreslagna regleringen tar hänsyn till den investering som gjorts av TeliaSonera och ger bolaget en rimlig avkastning på kapitalinvesteringen finner således att TeliaSonera med stöd av 4 kap. 11 § EkomL skall förpliktas att, på ovan angivna villkor, tillhandahålla bitströmstillträde till en marginalbaserad prissättning. Tillkommande kostnader för samlokalisering beräknas enligt LRIC-metoden.

4.1.1.2 *Icke-diskriminering*

Enligt 4 kap. 6 § EkomL får en operatör som avses i 4 § förpliktas att tillämpa icke-diskriminerade villkor i sin verksamhet. En sådan skyldighet skall särskilt säkerställa att

1. operatören under likvärdiga omständigheter tillämpar likvärdiga villkor mot andra som tillhandahåller likvärdiga tjänster, samt

2. de tjänster och den information som operatören erbjuder andra tillhandahålls på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för operatörens egna tjänster eller för dotterbolags eller samarbetspartners tjänster.

En skyldighet att tillämpa icke-diskriminerande villkor kan säkerställa att företag med betydande marknadsinflytande inte snedvrider konkurrensen genom att särbehandla vissa motparter. Skyldigheten kan vara befogad bl.a. när det är fråga om vertikalt integrerade företag som tillhandahåller tjänster eller insatsvaror till företag som de konkurrerar med på angränsande marknader. Att förhindra otillbörliga försök att överföra marknadsinflytande från en grossistmarknad till en slutkundsmarknad är särskilt viktigt. Icke-diskriminering kan exempelvis hindra att ett vertikalt integrerat företag utan objektiva godtagbara skäl gynnar den egna organisationen eller närstående företag, eller på motsvarande sätt missgynnar konkurrenter.

Mot bakgrund av att TeliaSonera är ett vertikalt integrerat företag som tillhandahåller egna slutkundsprodukter baserat på bitströmstillträde har bolaget ett incitament att särbehandla den egna slutkundsorganisationen, dotterbolag eller samarbetspartners. TeliaSonera har möjligheter att via prissättning eller andra avtalsvillkor gynna den egna verksamheten i förhållande till andra köpare av bitströmstillträde. Det är därför viktigt att bitströmstillträde tillhandahålls på icke-diskriminerande villkor.

Skyldigheten att tillämpa icke-diskriminerande villkor skall enligt PTS bland annat förhindra beteenden som ger upphov till konkurrenshämmande prisrelaterade klämeffekter eller exkluderande beteende. Vidare skall skyldigheten säkerställa att en köpare av bitströmstillträde inte otillbörligt särbehandlas i förhållande till andra köpare eller i förhållande till verksamheter inom TeliaSoneras koncern som verkar på motsvarande segment som externa köpare.

Om bitströmstillträde och information relaterad till sådant tillträde tillhandahålls av TeliaSonera i grossistledet till andra företag, skall detta i enlighet med icke-diskrimineringskyldigheten ske på samma villkor och med samma kvalitet som gäller i förhållande till TeliaSoneras egen koncerninterna verksamhet. Kravet på icke-diskriminering kan således för ett vertikalt integrerat företag innebära en skyldighet att tillhandahålla motsvarande grossistprodukt på samma villkor och med samma kvalitet, som krävs för företagets eget tillhandahållande i slutkundsledet. Skyldigheten gäller oavsett om TeliaSonera internt tillhandahåller en mer förädlad produkt som baseras på bitströmstillträde.

Sammanfattningsvis bedömer PTS att en skyldighet för TeliaSonera att tillämpa icke-diskriminerande villkor är nödvändig för att främja konkurrensen på den aktuella marknaden och därigenom uppnå målen med lagstiftningen. PTS anser därför att TeliaSonera, i egenskap av operatör med betydande inflytande på den svenska marknaden för bredbandstillträde i form av bitströmstillträde, enligt 4 kap. 6 § EkomL skall tillhandahålla bitströmstillträde på icke-diskriminerande villkor. Skyldigheten är inte mer ingripande än vad som i sammanhanget får anses motiverat.

4.1.1.3 *Insyn*

Enligt 4 kap. 5 § får en operatör som avses i 4 § förpliktas att i ett referenserbjudande eller på annat sätt offentliggöra specificerade uppgifter om

1. redovisning,
2. tekniska specifikationer
3. nätegenskaper
4. villkor för tillhandahållande och användning
5. prissättning, eller
6. andra förhållanden som behövs för insyn i fråga om samtrafik och andra former av tillträde.

Ett beslut om förpliktelse enligt första stycket skall innehålla besked om vilka uppgifter som skall tillhandahållas, hur detaljerade dessa skall vara samt på vilket sätt de skall offentliggöras. Operatören får förpliktas att ändra en uppgift, om det är nödvändigt för att den skall stämma överens med en skyldighet som har beslutats enligt detta kapitel.

Förhandlingar i syfte att ingå avtal om tillträde till tjänster i accessnätet kan i många fall vara både tidskrävande och komplicerade. Det faktum att avtalsprocessen för nättillträde ofta är tids- och arbetskrävande riskerar att medföra att mindre operatörer med små ekonomiska och personella resurser diskrimineras i förhållande till mera resursstarka operatörer.

Ovanstående svårigheter kan reduceras väsentligt om parterna i sina förhandlingar kan utgå från ett på förhand fastställt och gentemot alla motparter tillämpat referenserbjudande, lämpligen utformat som ett typavtal. På så sätt kan förhandlingsprocessen förenklas och effektiviseras för de operatörer som efterfrågar tillträdet. Tillhandahållande av ett referenserbjudande kan därigenom både underlätta och ge operatörerna mer likvärdiga möjligheter att träffa sådana avtal med TeliaSonera. Därför bidrar referenserbjudande till att sänka inträdeshinder och minskar samtidigt risken för att konkurrensen snedvrids.

Insyn i form av tillhandahållande av ett referenserbjudande är särskilt lämpligt och ändamålsenligt när den tjänst köparna huvudsakligen efterfrågar är homogen och det således inte är fråga om hög grad av unik anpassning för varje enskilt avtalsförhållande. Genom tillhandahållande av ett referenserbjudande kan dessutom marknadens aktörer och tillsynsmyndigheten förvissa sig om att samtrafikprodukten tillhandahålls på icke-diskriminerande villkor och att TeliaSonera i övrigt efterlever de skyldigheter bolaget är ålagt beträffande tillträdet. Sammantaget minskas också risken för att tidskrävande tvister uppkommer, både med hänsyn till pris och till andra villkor för tjänsten.

Genom ett korrekt utformat referenserbjudande uppnås transparens beträffande de villkor som tillämpas för tillträdet, såsom priser, tekniska och administrativa lösningar, nätelement och andra faciliteter. Vidare bör referenserbjudandet innehålla uppgifter om avtalets giltighetstid och uppsägning. Endast väsentliga avtalsbrott bör kunna föranleda uppsägning av avtalet.

Med referenserbjudande avses i detta sammanhang ett ”typerbjudande” för bitströmstillträde, och som förutom en produkt- och tjänstebeskrivning av bitströmstillträde innehåller nödvändiga uppgifter om tekniska specifikationer och

nätegenskaper, villkor för tillhandahållande och användning, samt prissättning uppdelad på de olika komponenter som ingår i respektive tjänst/produkt. Det är viktigt med en klar beskrivning av de tjänster och produkter som ingår för att undvika tveksamheter om vad som omfattas av ett avtal, särskilt mot bakgrund av att TeliaSonera härvid har ett övertag i förhandlingar, då det är detta bolag som utformar produkterna och tjänsterna.

För att förhandlingsprocessen skall underlättas på avsett vis bör referenserbjudandet i största möjliga utsträckning utgöra underlag för ett komplett avtal. Vidare bör referenserbjudandet vara tillräckligt specificerat för att säkerställa att andra operatörer inte åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga för den begärda tjänsten, med en beskrivning av de berörda erbjudanden som redovisas uppdelade på olika komponenter.

Nödvändiga uppgifter om förhållanden som behövs för insyn i fråga om bitströmstillträde är vilka prestationer som skall utföras av parterna samt villkor för fakturering och betalning. Vidare bör referenserbjudandet innehålla en beskrivning av orderförfarande och leveranstider, häri inbegripet vilka krav på information TeliaSonera har rätt att ställa på den som önskar köpa bitströmstillträde och som är nödvändiga för att ingå avtal om bitströmstillträde, frister för svar på begäran om leverans, parametrar för tjänstens kvalitet, beskrivning av serviceåtaganden och rutiner för åtgärdande av fel.

För att undvika tvister finns även behov av en omförhandlingsklausul som reglerar på vilket sätt parterna skall inleda förhandlingar om nytt avtal när tidigare ingångna avtal upphört att gälla, eller för att avtala om produkter/tjänster som inte omfattas av avtal mellan parterna.

För det fall en part uppställer krav på ställande av säkerhet bör villkoren för detta framgå av referenserbjudandet, samt en redogörelse för hur prövningen av en parts kreditvärdighet går till och vilka steg som ingår i bedömningen. Den part mot vilken krav på säkerhet riktas bör ha rätt att få ta del av en beskrivning av de omständigheter som i det enskilda fallet motiverar ett krav på säkerhet, liksom det underlag som läggs till grund för bedömningen.

För att säkerställa offentlighöret av uppgifterna samt att de hålls tillgängliga för alla bör referenserbjudandet finnas tillgängligt på TeliaSonerans webbplats samt hållas tillgängligt utan kostnad för den som önskar ta del av det. Härutöver bör TeliaSonera informera berörda parter om förändringar av referenserbjudandets villkor, inklusive prissättning, senast 60 dagar i förväg, för att dessa parter i sin tur skall kunna vidta eventuella åtgärder som föranleds av förändringen. För att underlätta kontroll av efterlevnaden av krav om insyn bör TeliaSonera informera även PTS om förändring av referenserbjudandets villkor inom samma tid.

Vad gäller orderförfarande krävs administrativa rutiner för att säkerställa att bitströmstillträde i slutkundsledet kan omfatta nyetablering av tillträde, övertagande av befintligt tillträde från annan operatör, flyttning och uppsägning. Enhetliga sådana regler är viktiga för att förenkla förfarandet och säkerställa dessa funktioner för slutkunderna. Avsaknad av sådana uppgifter i referenserbjudandet innebär även stor risk för att tvister uppkommer, vilket kan leda till förseningar i

den kommersiella användningen av bitströmstillträde och osäkerhet på marknaden. Det är viktigt att säkerställa att leveranstider och frister för svar på begäran om leverans inte är längre än vad som är skäligt mot bakgrund av det arbete som skall utföras. Otydligheter beträffande beskrivningen av kvalitetsnivå för tjänsterna, serviceåtaganden och rutiner för åtgärdande av fel kan också leda till tvister.

För att en operatör med lönsamhet skall kunna etablera egen transportnätkapacitet som alternativ till överlämning av bitströmsaccesser krävs oftast en volym kunder inom ett geografiskt begränsat område för att uppnå erforderliga skalfördelar. En etablering föregås ofta av planering, varför tillgången till information från TeliaSonera är av stor betydelse. Referenserbidandet skall därför innehålla villkor för tillgång till information om de fysiska platserna för tillträde och relevanta anläggningar, samt information om huruvida tillträde är tillgängligt. Referenserbidandet skall även innehålla villkor för tillgång till de driftstödssystem, informationssystem eller liknande funktioner som krävs för att tillgodose syftet med bitströmstillträdet.

Referenserbidandet skall även innehålla regler för hur utrymme för samlokalisering och andra installationer får reserveras samt hur en operatör skall gå tillväga för att kunna inspektera platser för samlokalisering.

Utöver ovan specificerad information skall referenserbidandet dessutom innehålla övrig relevant information som är nödvändig för att avtal skall kunna ingås.

I det fall en begäran kräver en offert från TeliaSonera skall offerten utformas tillräckligt specificerat för att andra operatörer inte åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga och för att andra operatörer skall ha en möjlighet att bedöma rimligheten i erbjudandet. Av offerten skall leveranstid, och den ersättning som utgår till beställaren om leveranstiden inte kan uppfyllas, framgå.

Sammanfattningsvis bedömer PTS att en skyldighet att offentliggöra ett referenserbidande är nödvändigt för att främja konkurrensen och därigenom uppnå målen med lagstiftningen. PTS anser därför att TeliaSonera, i egenskap av operatör med betydande inflytande på den svenska marknaden för bredbandstillträde i form av bitströmstillträde, med stöd av 4 kap. 5 § EkomL skall offentliggöra sina villkor för bitströmstillträde genom referenserbidande på ovanstående villkor. PTS bedömer, mot bakgrund av att TeliaSonera redan idag i sitt produktsortiment har en bitströmsprodukt, att ett referenserbidande bör kunna publiceras inom tre månader från att skyldigheten trätt i kraft.

4.1.1.4 Särredovisning

Enligt 4 kap. 7 § EkomL får en operatör som avses i 4 § förpliktas att särredovisa och rapportera specificerad verksamhet med anknytning till samtrafik och andra former av tillträde. En sådan skyldighet kan avse att operatören skall tillämpa en öppen prissättning för andra operatörer och för intern överföring eller tillhandahålla en myndighet sin redovisning, inbegripet uppgifter om intäkter från annan.

Syftet med särredovisning är att möjliggöra en analys av information som hämtas från redovisningen och skall så nära som möjligt spegla olika verksamheter som om de hade varit skilda från varandra och ge en möjlighet att synliggöra företagsinterna överföringar.

Krav på särredovisning gör sig särskilt gällande för företag som är ålagda icke-diskriminering i så måtto att särredovisningsskyldigheten möjliggör kontroll av huruvida icke-diskriminerande villkor tillämpas och för att underlätta kontroll av om otillåten korssubventionering sker genom överföring från en verksamhet till en annan konkurrensutsatt verksamhet inom företaget.²³ Detta framgår också av artikel 11 tillträdesdirektivet.

PTS bedömer att särredovisning krävs på den nu aktuella marknaden, för att kunna säkerställa att kravet på icke-diskriminering efterlevs. TeliaSonera skall därför förpliktas att särredovisa bitströmstillträde åtskilt från andra tjänster. TeliaSonera skall även årligen och i övrigt på begäran tillstålla PTS sin redovisning, inkluderande såväl särredovisade funktioner som bolagets övriga verksamhet. I särredovisningen skall då kostnader och intäkter fördelas mellan de tjänster och produkter som gör att dessa kostnader och intäkter uppstår. Bakomliggande uppgifter som är nödvändiga för beräkningarna skall bifogas. Interna priser och köp mellan olika verksamheter skall framgå av redovisningen.

Vid utformandet av särredovisningen bör TeliaSonera beakta de riktlinjer som framgår av kommissionens rekommendation 98/322/EC om samtrafik på en liberaliserad telemarknad (Del 2 Särredovisning och kostnadsredovisning). I bilaga till rekommendationen finns bl.a. exempel på hur en resultaträkning för respektive särredovisat område kan utformas. Detaljeringsgraden på den icke-publika information som lämnas från TeliaSonera till PTS bör dock inte understiga den detaljnivå som idag lämnas.

Det pågår för närvarande ett arbete med revidering av kommissionens rekommendation rörande särredovisning och kostnadsredovisning. När denna revidering är genomförd kan eventuella förändringar leda till att PTS ser över skyldigheten om särredovisning.

Sammanfattningsvis bedömer PTS att en skyldighet om att iaktta särredovisning är nödvändig för att främja konkurrensen och därigenom uppnå målen med lagstiftningen. PTS anser därför att TeliaSonera med stöd av 4 kap. 7 § EkomL, skall åläggas en skyldighet att särredovisa kostnader för tillhandahållande av bitströmstillträde på ovanstående villkor. Skyldigheten är inte mer ingripande än vad som i sammanhanget får anses motiverat.

4.1.1.5. *Samlad bedömning*

PTS har identifierat konkurrensproblemen på marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde och med utgångspunkt i dessa, samt med beaktande av nu gällande skyldigheter, övervägt vilka ingripanden som är nödvändiga för att komma till rätta med de faktiska och potentiella missförhållanden som är hänförliga till den bristande konkurrensen. Jämfört med

²³ Se prop. 2002/2003:110, s. 377.

en situation utan sektorsspecifik reglering på den aktuella marknaden, innebär de skyldigheter som framgår av detta beslut begränsningar i TeliaSoneras handlingsfrihet. Myndigheten utgår från det grundlagsfästa egendomsskyddet vid prövningen av vilka skyldigheter som skall åläggas den som har ett betydande inflytande på en fastställd marknad. Egendomsskyddet kan emellertid inskränkas genom sådan lagstiftning som är erforderlig för att reglera nyttjandet av viss egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse. Den lagstadgade möjligheten att införa skyldigheter avseende tillträde enligt EkomL innebär en sådan tillåten inskränkning av äganderätten. Härvid krävs emellertid att ingreppet är ändamålsenligt, nödvändigt och proportionerligt.

PTS gör bedömningen att de skyldigheter avseende tillträde, prisreglering, icke-diskriminering, särredovisning och insyn som meddelas genom detta beslut sammantaget är nödvändiga och ändamålsenliga i förhållande till konkurrensproblemen på marknaden, sett mot bakgrund av målen med lagstiftningen. Skyldigheterna har ett legitimt syfte genom att de avser att främja effektiv konkurrens och i förlängningen ge slutkunderna tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer och största möjliga utbyte vad gäller urvalet av elektroniska kommunikationstjänster samt deras pris och kvalitet. Efter en avvägning mellan ingreppets nytta för det allmänna och intresset för TeliaSonera att kunna agera utan förhandsskyldigheter på den aktuella marknaden, finner PTS att det allmänna intresset väger tyngst. De aktuella skyldigheterna är samtidigt de minst ingripande åtgärderna som bedöms kunna säkerställa målen med lagstiftningen. Åtgärderna uppfyller således kravet på proportionalitet. TeliaSonera skall därför åläggas de skyldigheter som framgår av detta beslut.

Ikraftträdande m.m.

PTS fastställer genom detta beslut de skyldigheter som åläggs TeliaSonera på den nationella marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde. PTS förordnar att detta beslut gäller omedelbart.

Underrättelse om överklagande

Post- och telestyrelsens beslut kan överklagas hos Länsrätten i Stockholms län, se bilaga 2.

Marianne Treschow
t.f. generaldirektör

Beslutet har fattats av t.f. generaldirektören Marianne Treschow. I ärendets slutliga handläggning har även deltagit t.f. avdelningschefen Viveca Norman, rättschefen Eva Liljefors, enhetschefen Karoline Boström och handläggaren Mattias Viklund (föredragande).

Bilaga 1

Äläggande av särskilda skyldigheter för TeliaSonera AB på den svenska marknaden för bredbandstillträde i grossistledet i form av bitströmstillträde.

1. Tillträde

- 1.1 TeliaSonera skall tillgodose varje rimlig begäran från annan operatör om bitströmstillträde. Tillhandahållandet får inte villkoras med tillhandahållande av andra produkter till kund eller slutkund.
- 1.2 TeliaSonera skall tillgodose varje rimlig begäran från annan operatör om tillträde till tillhörande installationer som hänger samman med tillträde enligt punkt 1.1, dvs. samlokalisering och övriga relevanta installationer.
- 1.3 TeliaSonera skall tillgodose varje rimlig begäran från annan operatör om tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan nyckelteknik som är nödvändig för tillträde enligt punkt 1.1.
- 1.4 TeliaSonera skall tillgodose varje rimlig begäran från annan operatör om tillträde till de driftstödssystem, informationssystem eller liknande funktioner som krävs för att tillgodose syftet med tillträde enligt punkt 1.1.
- 1.5 TeliaSonera skall tillgodose varje rimlig begäran från annan operatör om bitströmstillträde enligt punkt 1.1, i det fall den som begär tillträdet har avtal med slutkunden om bredbandsaccess via någon av TeliaSonerans existerande grossistprodukter för bredbandstillträde.
- 1.6 TeliaSonera skall, då företaget anser att en begäran enligt punkt 1 inte kan tillmötesgå, utan dröjsmål upplysa motparten om skälen för detta. Ett sådant avslag måste grundas på objektiva kriterier.

2. Prisreglering

- 2.1 TeliaSonera skall tillämpa marginalbaserad prissättning (retail minus) för tillträde enligt punkt 1.1. Marginalen skall utgå från kostnader i detaljistledet hos TeliaSonera.
- 2.2 TeliaSonera skall i samband med publicering av referenserbjudande samt på begäran inkomma till Post- och telestyrelsen med de uppgifter som ligger till grund för den marginal som beräknats för tillträde enligt punkt 1.1.
- 2.3 I samband med att TeliaSonera informerar Post- och telestyrelsen om pridförändring i enlighet med punkten 5.5 skall TeliaSonera till Post- och telestyrelsen inkomma med underlag som pridförändringen baseras på.
- 2.4 För tillträde enligt punkt 1.2 skall TeliaSonera tillämpa LRIC-metoden, vilken beskrivs i Post- och telestyrelsens föreskrifter (PTSFS 2004:5) om

LRIC-metoden för beräkning av kostnadsorienterad prissättning (föreskrifterna) och Post- och telestyrelsens handbok Beräkningsmodeller enligt LRIC-metoden avseende samtrafik i det fasta allmänna telefontätet och tillträde till accessnätet.

- 2.5 Prissättning för tillträde enligt punkt 1.2 skall ske med utgångspunkt i hybridmodellen och den av Post- och telestyrelsen framtagna prismetoden.

3. Icke-diskriminering

- 3.1 TeliaSonera skall tillämpa icke-diskriminerande villkor i sin verksamhet avseende tillträde enligt punkt 1. TeliaSonera skall under likvärdiga omständigheter tillämpa likvärdiga villkor mot andra köpare. De tjänster och den information som TeliaSonera erbjuder andra skall tillhandahållas på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för TeliaSoneras egen verksamhet eller samarbetspartners tjänster.

4. Särredovisning

- 4.1 TeliaSonera skall särredovisa intäkter och kostnader för bitströmstillträde som ålagts enligt punkt 1.1 skilt från andra tjänster. Vidare skall tjänster som tillhandahålls internt och prissättning för dessa särredovisas i förhållande till dem som tillhandahålls externt.
- 4.2 TeliaSonera skall årligen och i övrigt på begäran tillhandahålla Post- och telestyrelsen sin redovisning, inbegripet uppgifter om intäkter från annan. Redovisningen skall inkludera såväl särredovisade funktioner som bolagets övriga verksamhet.

5. Insyn

- 5.1 TeliaSonera skall i ett referenserbjudande specificera och offentliggöra uppgifter om och villkor för tillträde enligt punkt 1.
- 5.2 TeliaSonera ansvarar för framtagandet av referenserbjudandet enligt punkt 5.1, vilket skall vara föremål för Post- och telestyrelsens granskning. Referenserbjudandet skall inges till Post- och telestyrelsen samt publiceras inom tre månader från det att skyldigheten avseende referenserbjudande trätt i kraft.
- 5.3 Referenserbjudandet skall vara tillräckligt specificerat för att säkerställa att andra operatörer inte åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga för den begärda tjänsten vilket inkluderar en beskrivning av erbjudandet som redovisas uppdelade på olika komponenter i enlighet med marknadens behov, samt därmed förbundna villkor.
- 5.4 Referenserbjudandet skall offentliggöras på TeliaSoneras webbplats och skall hållas tillgängligt utan kostnad för den som önskar ta del av det. För att

förenkla förhandlingsprocessen bör referenserbjudandet i största möjliga utsträckning kunna utgöra underlag för ett komplett avtal.

- 5.5 TeliaSonera skall informera Post- och telestyrelsen samt berörda parter om förändring av referenserbjudandets villkor, inklusive prissättning, senast 60 dagar innan förändringen av referenserbjudandet och prissättningen avses träda i kraft.
- 5.6 Referenserbjudandet skall innehålla uppgifter om
1. produkt- och tjänstebeskrivning
  2. tekniska specifikationer
  3. nätegenskaper
  4. villkor för tillhandahållande och användning
  5. prissättning
  6. andra förhållanden som behövs för insyn i fråga om tillträde

5.6.1 Produkt- och tjänstebeskrivning

Referenserbjudandet skall innehålla en beskrivning av de produkter och tjänster som omfattas av tillträde enligt punkt 1. I denna beskrivning skall tjänsterna redovisas uppdelade i komponenter i enlighet med marknadens behov.

5.6.2 Tekniska specifikationer

I referenserbjudandet skall anges tillämpliga tekniska specifikationer. Specifikationen skall omfatta en beskrivning av tekniska gränssnitt för att anslutning till tillträdet skall kunna ske. Krav på utrustning som kan anslutas hos slutkund skall anges.

5.6.3 Nätegenskaper

I referenserbjudandet skall anges tillämpliga servicenivåer och tillgänglighet för tillträde enligt punkt 1.

5.6.4 Villkor för tillhandahållande och användning

5.6.4.1 Orderförfarande och leveranstider

Referenserbjudandet skall innehålla uppgifter om orderförfarande och leveranstider. Leveranstiderna skall vara skäligen i förhållande till det arbete som skall utföras. Orderförfarandet och de administrativa rutinerna bör vara utformade så att de underlättar motsvarande administrativa rutiner i slutkundsledet.

TeliaSonera skall säkerställa att tillträde i slutkundsledet kan omfatta nyetablering av tillträde, övertagande av befintligt bitströmstillträde från annan operatör, flyttning och uppsägning.

5.6.4.2 Frister för svar på begäran om leverans

Referenserbjudandet skall innehålla tidsfrister för svar på begäran om leverans.

5.6.4.3 Parametrar för tjänsternas kvalitet

Referenserbjudandet skall innehålla en beskrivning av kvalitetsnivån för tillträde enligt punkt 1.

5.6.4.4 *Beskrivning av serviceåtagande*

Referenserbjudandet skall innehålla en beskrivning av serviceåtagande för tillträde enligt punkt 1.

5.6.4.5 *Rutiner för åtgärdande av fel*

Referenserbjudandet skall innehålla förfaranden och tidsfrister för åtgärdande av fel.

5.6.5 Prissättning

TeliaSoneras prissättning enligt punkt 2 av de tillträdesprodukter som ingår i tillträde enligt punkt 1 skall redovisas i referenserbjudandet.

Prissättningen skall vara uppdelad på de olika komponenter som ingår i respektive tjänst/produkt.

5.6.6 Andra förhållanden som behövs för insyn i fråga om tillträde

5.6.6.1 *Villkor för fakturering och betalning*

Referenserbjudandet skall innehålla klara och tydliga villkor för fakturering och betalning.

5.6.6.2 *Ekonomisk säkerhet*

För det fall att krav på säkerhet kan komma att ställas skall villkoren för detta anges i referenserbjudandet, med tydligt angivande av de objektivt fastställda kriterier som reglerar rätt att ställa krav på säkerhet gentemot viss motpart, dels vid avtalets ingående, dels under pågående avtalsperiod.

5.6.6.3 *Väsentliga avtalsbrott som kan föranleda uppsägning*

De väsentliga avtalsbrott som kan föranleda uppsägning av avtalet skall anges i enlighet med allmänna avtals- och köprättsliga principer.

5.6.6.4 *Avtalets giltighetstid, uppsägning och villkor för omförhandling*

Referenserbjudandet skall innehålla uppgifter om avtalets giltighetstid, uppsägning i andra fall än enligt 5.6.6.3 samt en omförhandlingsklausul som reglerar på vilket sätt parterna skall inleda förhandlingar för att ingå nytt avtal eller avtala om produkter/tjänster som inte omfattas av avtal mellan parterna.

5.6.6.5 *Regler för tillträde*

Referenserbjudandet skall innehålla regler för inspektion av platser där samlokalisering är tillgänglig eller platser där samlokalisering har nekats.

5.6.6.6 *Villkor för tillgång till driftstödssystem m.m.*

Referenserbjudandet skall innehålla villkor för tillgång till de driftstödssystem, informationssystem eller liknande funktioner som krävs för att tillgodose syftet med bitströmstillträdet. Referenserbjudandet skall innehålla villkor för tillgång till information om de fysiska platserna, avseende belägenhet, antalet abonnentledningar och geografiskt upptagningsområde för tillträde och relevanta anläggningar, samt om tillträde är tillgängligt. Referenserbjudandet skall dessutom

innehålla övrig relevant information som är nödvändig för att avtal skall kunna ingås.

- 5.7 I det fall en begäran kräver en offert från TeliaSonera skall offerten utformas tillräckligt specificerat så att andra operatörer inte tvingas att betala för faciliteter som inte är nödvändiga och för att andra operatörer skall ha en möjlighet att bedöma rimligheten i erbjudandet. Av offerten skall även leveranstid och ersättning vid utebliven leverans framgå.

UNDERRÄTTELSE OM ÖVERKLAGANDE

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni skriva till Länsrätten i Stockholms län. Brevet skall dock sändas till Post- och telestyrelsen, Box 5398, 102 49 Stockholm.

Tala om i brevet vilket beslut Ni överklagar genom att ange beslutets nummer. Tala också om vilken ändring av beslutet Ni vill ha. Brevet skall skrivas under.

Post- och telestyrelsen måste ha fått Ert överklagande inom tre veckor från den dag Ni fått del av beslutet. Annars kan överklagandet inte prövas.

Post- och telestyrelsen sänder överklagandet vidare till länsrätten för prövning om Post- och telestyrelsen inte själv ändrar beslutet på det sätt Ni begärt.

Om något är oklart kan Ni vända Er till Post- och telestyrelsen.